

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Близького та Середнього Сходу

Дискурсивні маркери в арабськомовному академічному дискурсі (на матеріалах публікацій з гуманітарних наук)

*Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «магістр»
студентки II курсу,
Спеціальності
035.060 східні мови і літератури (переклад включно),
перша – арабська;
освітньої програми
«Східна філологія, західноєвропейська мова та переклад:
арабська мова і література»
Малачинської Соломії Зіновіївни*

*Науковий керівник:
к. філол. н., асист. Кучеренко А.О.*

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри мов і літератур
Близького та Середнього Сходу
Протокол № _ від _____ 2023
Завідувач кафедри _____ О. Мазепова

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АРАБСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ.....	6
1.1 Поняття та особливості різних видів арабського дискурсу.....	6
1.2 Типологізація дискурсивних слів у роботах арабських вчених-лінгвістів....	17
.....	17
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ АКАДЕМІЧНОГО АРАБСЬКОГО ДИСКУРСУ.....	23
2.1. Особливості застосування академічного арабського дискурсу	23
2.2. Конектори як засіб забезпечення зв'язності тексту в сучасному арабському академічному дискурсі	32
Висновки до другого розділу.....	48
РОЗДІЛ 3. ДИСКУРСИВНІ МАРКЕРИ В АРАБСЬКІЙ АКАДЕМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	50
3.1. Дискурсивні слова, спільні для наукових та художніх текстів.....	50
3.4. Поширені дискурсиви в арабських філологічних статтях.....	58
Висновки до третього розділу.....	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Дискурсивні слова – це досить нова, поки що маловивчена область лінгвістики, рухлива і складна, і справді у традиційній лінгвістичній термінології для цього класу слів чіткого визначення та загальноприйнятої назви поки що немає. У нашій роботі ми користуватимемося термінами «дискурсивне слово», «дискурсив», «дискурсивний маркер», звертаючись до фрагмента лексичної системи мови, яка є засобом фіксації відносин між окремими компонентами дискурсу. Терміни «дискурсив», «дискурсивне слово», «дискурсивний маркер» увійшли до лінгвістики відносно недавно. Існують різні уявлення про розмежування сфер їхнього вживання. Найчастіше під ними розуміється якась комунікативна одиниця, яка надає «особливого дискурсивного статусу» фрагменту дискурсу, має певну дискурсивну семантику, передає комунікативно-прагматичну інформацію. Дискурсиви встановлюють зв'язок, співвідношення між двома чи більше складовими дискурсу.

Арабський текст рясніє словами, які за своїми функціями відносяться до дискурсивів. Дискурсивні маркери не є обов'язковими елементами речення, але, очевидно, полегшують сприйняття й інтерпретацію висловлювання, підвищують експресивність мови. В українській лінгвоарабістиці академічний дискурс, зокрема його мовні параметри, малодосліджені. У зв'язку з цим дослідження дискурсивів на матеріалі арабського наукового тексту викликане необхідністю встановлення засобів зв'язності та подальшого складання словника дискурсивних слів сучасної арабської мови. Саме перерахованими вище факторами пояснюється **актуальність** цього дослідження.

Предметом дослідження виступають мовні одиниці сучасної стандартної арабської мови (далі – MSA), які стосуються класу дискурсивів та функціонують в арабських наукових статтях з гуманітарних галузей науки.

Об'єкт – мова арабського академічного дискурсу.

Мета дослідження – встановити особливості вживання найбільш частотних дискурсивних слів у наукових статтях сучасною стандартною

арабською мовою. Для досягнення цієї мети в роботі необхідно розв'язати наступні завдання:

- охарактеризувати сучасний стан досліджень у галузі академічного дискурсу та ступінь вивченості дискурсивних слів у лінгвістичній науці;
- встановити види найбільш частотних дискурсивних слів в сучасній стандартній арабській мові;
- визначити особливості вживання дискурсивів-конекторів на мовних прикладах в аналізованих текстах;
- здійснити зіставний аналіз вживання дискурсивних слів на матеріалі різних наукових статей;
- розкрити специфіку використання дискурсивних слів в різних типах наукових текстів та з'ясувати їх функціональні особливості.

Методи дослідження: використано комплексний підхід із використанням загальнотеоретичних та емпіричних методів, зокрема *метод класифікації* (для визначення типів дискурсивних слів), *зіставний аналіз* (для виявлення спільних рис в типології дискурсивних слів), *метод індукції* (для встановлення зв'язків між теоретичними аспектами дослідження), *описовий метод* (для визначення характерних рис арабського академічного дискурсу).

Теоретичне значення даного дослідження полягає в розширенні знань про дискурсивні слова та їх роль у забезпеченні зв'язності тексту в сучасній стандартній арабській мові. Результати дослідження можуть бути корисні для лінгвістів, перекладачів та викладачів арабської мови, які працюють з текстами різного стилю та жанру. Знання про найбільш частотні дискурсивні слова допоможуть в усвідомленні та аналізі їх вживання у різних типах текстів, що сприятиме покращенню комунікативних навичок студентів, які вивчають арабську мову як іноземну. Крім того, дослідження може сприяти подальшому розвитку дискурсивної лінгвістики та вивченню функціонального аспекту мови.

Практичне значення праці полягає у тому, що отримані у ході дослідження результати можуть послужити внеском в розвиток мовної практики. Відомості, отримані в ході дослідження конекторів у сучасній арабській мові,

можуть бути корисними для викладачів та студентів, які вивчають арабську мову, а також для перекладачів та лінгвістів, які займаються аналізом та перекладом арабських текстів.

Дослідження конекторів в арабській мові дозволяє краще зрозуміти механізми функціонування тексту та виявити залежності між різними елементами тексту. Вивчення конекторів допомагає розвинути вміння аналізу та синтезу мовного матеріалу, що є важливим для успішного засвоєння будь-якої мови.

Наукова новизна цього дослідження полягає в тому, що це одна з перших робіт, у якій автор розглядає сучасні тенденції використання конекторів в арабських наукових текстах гуманітарного спрямування, що дає можливість розуміти, які зміни відбуваються в мовленні та як вони впливають на зв'язність тексту.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АРАБСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1 Поняття та особливості різних видів арабського дискурсу

У сучасній лінгвістичній науці «дискурс» – це зв'язний текст, який вимовляється у певній ситуації та з певними завданнями. Дискурс – це найбільш загальний термін, який включає різні форми використання мови: усне мовлення, лист, діалог, монолог, різні жанри – оповідання, репортажі, телефонні розмови і т.д. [1, с. 6]. Будь-який дискурс, письмовий чи усний, як будь-яка цілеспрямована поведінка, має структуру та формується зі слів. Проте не всі слова дискурсивні. Дискурсивними у вузькому значенні можна назвати особливу групу слів, це не іменники, дієслова та прикметники – ядро, що несе основне смислове навантаження – а маленькі, слова, які важко перекласти, та які, насправді, абсолютно необхідні і тому хто говорить, і слухачеві, що забезпечують зв'язність тексту. Дискурсивні слова відображають процес роботи того, хто говорить над текстом (важко чи легко він говорить, що він думає, як сприймає адресата), відображають різні етапи створення тексту, висловлюють різне ставлення того, хто говорить до адресата (говорять про близькі стосунки або про формальні відносини).

За сферами комунікації запропоновано розрізняти такі види дискурсу, як академічний, бізнес-дискурс, дипломатичний, політичний, педагогічний, рекламний, релігійний, юридичний, інтернет-дискурс та ін. [4, с. 52].

Попри наявність різних підходів до визначення академічного дискурсу, ми розуміємо під цим поняттям «тип мовленнєвої діяльності, що об'єднує спілкування в навчальній та науковій сферах, метою якого є вираження, передача наукових та професійних знань» [11, с. 78].

Для лінгвістики науковий інтерес представляє дослідження шляхів появи та функціонування дискурсивів у мові. У сучасній науці про мову вони сприймаються як клас незмінних лексичних одиниць, об'єднаних загальними функціональними характеристиками.

По суті, дискурсивні слова – це одиниці особливого типу, які забезпечують зв'язність і цілісність тексту і відображають процес взаємодії того, хто говорить і слухає. Ці одиниці керують процесом спілкування, виражають істинні та етичні оцінки, думки, співвідносять, зіставляють і протиставляють різні твердження того або тих, хто говорить [3, с. 69-70].

Дискурсиви не мають денотату у загальноприйнятому значенні, їх значення непередметні, і вивчення їх є можливим лише через їх вживання. Часто їх буває важко перекласти або вони взагалі не перекладаються іншими мовами через відсутність точних еквівалентів. У багатьох слів такого типу існують інші, недискурсивні вживання. Порівняємо, наприклад, арабське слово *يعني* та дискурсив *يعني*:

... هذا المصطلح يعني... «Цей термін означає...»

يعني نلتقي فيما بعد «Отже, зустрінемося пізніше»

З іншого боку, ці одиниці відіграють значну роль не тільки у процесі побудови і розуміння тексту, а й під час вивчення мови. Також і при втраті мови починається все саме зі втрати цього класу слів, у мовах, що зникають, носії повністю втрачають їх раніше, ніж слова інших семантичних класів.

Дискурсивні слова різноманітні за своєю структурою та значенням, їхній склад теж дискусійний. Традиційний розподіл таких слів на лексико-граматичні класи – прислівники, частки, вигуки – не дозволяє віднести дискурсивні слова до будь-якої з цих категорій [5]. Крім цього, як у загальних, так і в спеціалізованих словниках спостерігається різнобій у граматичній класифікації дискурсивних слів та їх вживань, одне й те саме слово може визначатися як прислівник, частка або вставне слово, тому саме запровадження терміна «дискурсив», «дискурсивне слово» допомагає уникнути проблеми визначення їх приналежності до будь-якої традиційної частини мови.

Дискурс – це сукупність мовних проявів, які використовуються для передачі інформації та взаємодії між людьми. В контексті науки, дискурс можна розглядати як специфічний вид комунікації, що характеризується використанням особливої наукової мови та відповідних термінів, які є стандартизованими та визначеними у межах даної наукової галузі.

Дискурс – це комплексний феномен, який відображає спосіб взаємодії та спілкування між людьми через мову. У широкому розумінні, дискурс відноситься до будь-якої форми мовної діяльності, включаючи писемну та усну мову, яка використовується в різних контекстах, таких як політика, масова культура, релігія, наука тощо.

У дискурсі використовуються мовні прояви, такі як слова, речення та текст, які використовуються для передачі інформації, вираження ідей та взаємодії між людьми. Дискурс може мати різні форми та структури в залежності від контексту, у якому він використовується.

Основні характеристики дискурсу – це його соціальна функція, роль в створенні і підтримці соціальної та культурної ідентичності, роль в підтримці влади та контролі над поведінкою людей, а також роль в формуванні і розповсюдженні знань та ідеологій [6, с. 52-53].

Французька школа дискурсного аналізу, яку представляють М. Фуко, Л. Альтюссер, Ж. Дерріда, Ж. Лакан, відрізняється від інших підходів своєю філософською спрямованістю та увагою до ідеологічних, історичних та психоаналітичних аспектів дискурсу.

Це означає, що дискурс не можна розглядати окремо від контексту, в якому він виникає, а потребує глибокого аналізу та інтерпретації. Французька школа дискурсного аналізу прагне розкрити складні взаємозв'язки між мовою, культурою, владою та іншими аспектами, що впливають на створення та інтерпретацію дискурсу.

Такий підхід дає можливість розуміти дискурс як процес, що не просто передає інформацію, а відображає складні соціальні та культурні відносини [6, с. 52].

Дискурс можна розглядати як текст, який представлений у вигляді особливої соціальної даності, утворений в результаті мовленнєвої діяльності представників певної лінгвокультурної спільноти, і розглядається в сукупності його лінгвістичних параметрів та соціокультурного контексту.

Підсистемою дискурсу також може бути текст. Текст – це більш загальне поняття, ніж дискурс, оскільки дискурс – це мовлення, занурене у життя. Термін

«дискурс» не застосовується до древніх текстів, зв'язки яких із живим життям не відновлюються безпосередньо. Дискурс розглядають як різні види актуалізації тексту, які розглядаються з точки зору ментальних процесів та в зв'язку з екстралінгвістичними факторами.

Вивчення арабського дискурсу є актуальною темою для вчених із різних країн світу. Серед класичних досліджень з цієї тематики можна відзначити праці нідерландського вченого Т. ван Дейка, французьких науковців Р. Бартати та М. Фуко, а також представника "франкфуртської школи" Ю. Габермаса. У вітчизняних вчених, які займалися вивченням цієї проблематики з інших мов, можна назвати А. Д. Белову, В. Б. Бурбело, І. С. Шевченко, О. І. Морозову та ін.

Питанням теорії арабського дискурсу цікавилися такі вчені, як С. Кутб, А. Ансарі, В. Абдулай, М. Дж. Ель-Ансарі, Х. Баракат, А. Абдулай та інші. У цій статті було проаналізовано також останні дослідження у галузі арабомовної політичної дискурсології, зокрема наукову статтю арабського вченого з Йорданського університету В. Абдулая, а також новітні публікації Дж. Ель-Ансарі, присвячені специфіці арабомовного дискурсу та його домінантам.

Окрім цього, у ході написання ми ознайомилися та проаналізували соціологічні дані з досліджень, що були здійснені на теренах арабомовних країн на основі опитувань населення за останнє десятиліття. Ці дані допомогли нам виявити основні характеристики та специфіку арабськомовного дискурсу.

Арабський дискурс є дуже різноманітним та має багато різних видів, які відрізняються своїми особливостями та функціями. Основні види арабського дискурсу можна розглядати так:

1. Релігійний дискурс: арабська мова має дуже важливе значення для ісламу, тому релігійний дискурс є домінуючим у більшості арабських країн. Він використовується для тлумачення релігійних текстів, інтерпретації релігійних норм та проведення релігійних обрядів.

2. Політичний дискурс: це вид дискурсу, який використовується для обговорення політичних питань та подій. Цей дискурс є особливо важливим у країнах з авторитарними режимами, де політична опозиція та громадськість можуть бути обмежені.

3. Медіа-дискурс: цей дискурс використовується в мас-медіа, таких як газети, журнали, телевізійні передачі та інтернет-ресурси. Він включає в себе новини, коментарі та аналізи подій, а також рекламу та розважальні програми.

4. Літературний дискурс: цей дискурс використовується в літературних творах, таких як романи, вірші та драми. Він може мати різні стилі та жанри, включаючи поетичний, драматичний, романтичний, реалістичний та інші.

5. Інтернаціональний дискурс: це дискурс, який використовується для міжнародного спілкування. Він може включати в себе різні теми, такі як економіка, політика, культура та інші, та залежить від мети та цілей спілкування.

6. Соціальний дискурс: це дискурс, який використовується для комунікації в соціальних групах та колективах, таких як родина, друзі, колеги. Він може включати в себе розмови, дискусії та спільні дії.

Кожен з цих видів дискурсу має свої властивості та характеристики, що визначають його специфіку та функції. Розуміння різних видів арабського дискурсу дозволяє краще зрозуміти культурні, соціальні та політичні аспекти арабського світу.

Джерела арабського дискурсу складаються зі словесних та невербальних елементів, що використовуються для передачі інформації та вираження думок, ідей та почуттів. Основні джерела арабського академічного дискурсу такі:

1. Мова: арабська мова є основним матеріалом арабського дискурсу. Вона використовується у всіх видів дискурсу та має свої властивості та характеристики, що відрізняють її від інших мов. Для арабського дискурсу характерно використання високого стилю та риторичних засобів.

2. Тексти: текст – це структурована послідовність слів та речень, що має свою мету та зміст. Арабський дискурс містить багато різних типів текстів, таких як релігійні трактати, політичні промови, наукові статті, літературні твори та інші.

3. Зображення: арабський дискурс може включати в себе невербальні елементи, такі як малюнки, фотографії, відео та інші форми візуального мистецтва. Вони можуть використовуватись для підкреслення ключових ідей або для емоційного впливу на аудиторію.

4. Символи: символи – це позначення, що використовуються для передачі певного значення або ідеї. Арабський дискурс містить багато символів, таких як національні прапори, герби, символіку політичних партій та рухів, релігійні символи та інші.

5. Тон: тон – це відтінок голосу та інтонація, які використовуються для вираження емоцій та настрою. Арабський дискурс має свій характерний тон, який може відрізнитися в залежності від контексту та мети спілкування. Тон може бути емоційним, рішучим, впевненим або ж, навпаки, спокійним та обережним.

6. Жест: жест – це мова тіла, яка використовується для передачі інформації та емоцій. В арабському дискурсі вживається багато жестів, таких як махання руками, жестикуляція головою та інші.

7. Інтонація: інтонація – це зміна висоти та тембру голосу при произнесенні слова або речення. В арабському дискурсі інтонація використовується для підкреслення ключових ідей та емоційного впливу на аудиторію.

Загалом, матеріали арабського дискурсу дуже різноманітні та мають свої специфічні особливості. Їх використання залежить від мети та цілей спілкування та сприяє кращому розумінню арабської культури та її особливостей.

Дискурсивні слова – це слова, які використовуються для вираження певних ідей та змісту в межах конкретного дискурсу. У арабському дискурсі дискурсивні слова грають важливу роль і відрізняються від інших лексичних одиниць своєю функціональною метою та значенням.

Одним з найбільш поширених дискурсивних слів в арабському дискурсі є «إن شاء الله» (іншаа Аллах) – що означає «якщо Аллах захоче». Це словосполучення використовується для вираження надії, що щось відбудеться, якщо Бог побажає.

Ще одним прикладом дискурсивних слів є «الله شاء ما» (маа Аллах) - що означає "Якщо Бог захоче". Це словосполучення використовується для вираження захоплення або захоплення щодо якоїсь події, речі чи людини.

Також у арабському дискурсі використовуються дискурсивні словосполучення, які допомагають згрупувати ідеї та доповнити одна одну,

наприклад: "إذن" (іззан) – "отже", "وبالتالي" (у більшій мірі) – "в результаті цього", "وبالتحديد" (у точності) – "точніше кажучи", "حال كل على" (на всякий випадок) – "незалежно від того" тощо.

Дискурсивні слова в арабському дискурсі відіграють важливу роль у структуруванні та організації думок та ідей, які виражаються в мовленні. Вони також допомагають зберегти стиль та тон дискурсу, виражаючи культурні та соціальні нюанси мови.

Науковці лінгвісти в Західній культурі проводили дослідження дискурсивних слів протягом декількох десятиліть. Одним із підходів до типологізації дискурсивних слів є поділ їх на кілька типів [5]:

1. Прямі дискурсивні слова. Ці слова безпосередньо сигналізують про те, що мовець має намір впливати на аудиторію.

2. Непрямі дискурсивні слова. Ці слова не мають прямого зв'язку з наміром мовця впливати на аудиторію, але вони можуть бути використані для досягнення такої мети шляхом вираження певного ставлення до теми.

3. Метадискурсивні слова. Ці слова використовуються для опису та коментування самого процесу мовлення, наприклад, «думаю», «говорив», «зауважив», «зрозуміло», «важливо зазначити».

4. Коннективи. Ці слова використовуються для з'єднання різних частин дискурсу та вираження зв'язку між ними, наприклад, «також», «однак», «зокрема», «навпаки».

Типологізація дискурсивних слів допомагає лінгвістам краще розуміти їхню функцію в мовленні та визначати їх вплив на аудиторію. Дискурсивні слова є важливим елементом будь-якого мовленнєвого акту, і їх правильне використання може мати значний вплив на ефективність комунікації.

Типологізація дискурсивних слів в арабській мові може бути поділена на такі типи:

1. Ключові слова. Ці слова використовуються для виокремлення основної думки або ідеї мовця в мовленні, наприклад, «перш за все», «головне», «істинність полягає в тому, що».

2. Прямі дискурсивні слова. Ці слова безпосередньо сигналізують про намір мовця впливати на аудиторію, наприклад, «повинен», «має», «бажано».
3. Непрямі дискурсивні слова. Ці слова не мають прямого зв'язку з наміром мовця впливати на аудиторію, але вони можуть бути використані для досягнення такої мети шляхом вираження певного ставлення до теми.
4. Метадискурсивні слова. Ці слова використовуються для опису та коментування самого процесу мовлення, наприклад, «думаю», «говорив», «зауважив», «зрозуміло», «важливо зазначити».
5. Коннективи. Ці слова використовуються для з'єднання різних частин дискурсу та вираження зв'язку між ними, наприклад, «також», «однак», «зокрема», «навпаки».
6. Експлікативні слова. Ці слова використовуються для пояснення або роз'яснення деяких термінів, понять, або ідей, наприклад, «точніше кажучи», «в інших словах», «інакше кажучи».
7. Емотивні слова. Ці слова виражають емоційний стан мовця та допомагають передати його емоції аудиторії, наприклад, «радість», «гнів», «страх».
8. Евалюативні слова. Ці слова виражають оцінку мовця щодо якихось об'єктів або подій. У арабській мові до цієї категорії слів можна віднести, наприклад, "جيد" (добре), "رائع" (чудово), "ممتاز" (відмінно), "سيئ" (погано), "ضعيف" (слабкий), "فاشل" (невдаха).
9. Слова, що вказують на джерело інформації. Ці слова використовуються для вказівки на джерело інформації, на підставі якої мовець формулює свої думки та висловлює свої погляди, наприклад, "قال" (сказав), "قيل" (сказали), "نكر" (згадував), "صرح" (заявив).
10. Модальні слова. Ці слова використовуються для вираження ступеня обов'язковості, можливості, дозволу тощо, наприклад, "يمكن" (можливо), "بد لا" (обов'язково), "يجوز" (дозволено), "يستحيل" (неможливо).
11. Слова, що вказують на час або послідовність. Ці слова використовуються для вираження часу або послідовності подій, наприклад, "في"

"البداية" (на початку), "ذلك بعد" (після цього), "النهاية في" (в кінці), "الحاضر الوقت في" (в даний момент).

Така типологізація дискурсивних слів у арабській мові допомагає лінгвістам краще розуміти їхню функцію в мовленні та визначати їх вплив на аудиторію. Користуючись цими словами, мовці можуть ефективно впливати на свою аудиторію та досягати бажаних результатів в комунікації.

Арабський дискурс є предметом досліджень багатьох науковців з різних галузей, включаючи лінгвістику, соціологію, політологію та інші. Дослідження з цієї теми стали особливо актуальними в контексті сучасних подій на Близькому Сході та відносин між країнами, що говорять на арабській мові.

Один з відомих науковців, що вивчав арабський дискурс, – Т. А. ван Дейк. Він висловлював думку про те, що арабський дискурс має особливі риси, зумовлені політичним та культурним контекстом. Він вказував на те, що арабський дискурс відрізняється від дискурсу, що існує в інших культурах, і використовується для формування ідентичності та підтримки політичних та соціальних ідеалів [68, с.36-55].

Іншим відомим науковцем, який досліджував арабський дискурс, був Юрген Хабермас. Він зосередився на розумінні взаємозв'язку між комунікацією та демократією в арабському світі. Він вважав, що політичний дискурс є ключовим чинником, який визначає ефективність політичних процесів у суспільстві [51, с.63-65].

Дослідження науковців в цій галузі також допомогли зрозуміти важливість арабського дискурсу для формування національної ідентичності, культурного спадку та розвитку країн на Близькому Сході. Наприклад, у дослідженні Мухаммеда Фатіха Шанкіті «Арабський дискурс: стан і перспективи», автор зосередився на аналізі сучасного стану арабського дискурсу та його перспективах. Він висловив думку про те, що арабський дискурс, якісно відмінний від інших дискурсів, знаходиться в стані кризи через віддаленість від наукового підходу та зменшення впливу інтелектуалів на політичне життя в арабських країнах. Він також запропонував шляхи подолання кризи, зокрема,

підтримку наукової бази для дослідження арабського дискурсу, підвищення ролі інтелектуалів та підтримку вільного мислення [67].

Ще одним важливим напрямком досліджень є аналіз зв'язку між арабським дискурсом та політикою. В одному з досліджень В. Абдулая "Арабський політичний дискурс: поняття, структура, функції", автор досліджує зв'язок між політичними діячами та арабським дискурсом. Він дійшов висновку про те, що арабський політичний дискурс має свої особливості, зокрема, орієнтований на використання релігії, моралі та етики в політичних розмовах. Він також показав, що арабський політичний дискурс має велике значення для формування політичної культури та ідентичності в арабських країнах.

Отже, дослідження науковців в галузі арабського дискурсу допомагають зрозуміти важливість цього явища для розвитку арабської мови, культури та політики. Завдяки результатам досліджень політичного дискурсу ми можемо застосувати наявні підходи до аналізу дискурсів в академічному дискурсі.

Дискурс – це категорія, яка постає як особлива соціальна даність, яка включає у себе різні види текстів, такі як оповідання, вірші, виступи та інші, і розглядається в контексті соціокультурних та ментальних процесів. Академічний арабський дискурс – це стиль письма та мовлення, який використовується в арабській науковій спільноті для дослідження та обговорення різних тем, від гуманітарних наук до наук природничих [17, с.25]. Академічний арабський дискурс має свої власні особливості, які вирізняють його на тлі інших стилів письма та мовлення, що використовуються в арабському світі.

Арабський академічний дискурс є складним явищем, що включає в себе специфічні риси, які відрізняють його від інших культурних дискурсів. Основними особливостями арабського академічного дискурсу є [19, с. 22-23]:

1. **Формальність та точність висловлювань.** Арабський академічний дискурс характеризується високим рівнем формальності та точності висловлювань. Це обумовлено культурою, де слово має велику вагу, тому інтерпретації та неточності у формулюваннях недопустимі.

2. Використання спеціальних термінів. Арабський академічний дискурс містить в собі багато спеціальних термінів, що робить його важким для розуміння непрофесійними користувачами. Терміни мають певне значення та визначення, які встановлені в академічному середовищі.

3. Використання поетичної мови та ритміки. Арабська мова має виразну поетичну мелодичність та ритміку, які часто використовуються в академічному дискурсі. Це дає можливість надати більшої емоційної насиченості тексту та зробити його більш запам'ятовуваним.

4. Використання цитат та посилань. У арабському академічному дискурсі широко використовуються цитати та посилання на раніше опубліковані дослідження. Це дає можливість підтвердити свої думки та аргументи та зв'язати їх з попередніми дослідженнями.

5. Використання різноманітних форм доказів. У арабському академічному дискурсі використовуються різноманітні форми доказів, такі як логічні аргументи, емпіричні дані, статистичні факти, інтерпретації та теоретичні розгортання. Це дає можливість побудувати більш обґрунтований та переконливий аргумент.

6. Ретельне перевірення інформації. Арабський академічний дискурс передбачає ретельну перевірку інформації та джерел, щоб підтвердити їх достовірність та правильність. Це особливо важливо в культурі, де важливе значення має авторитет та довір'я до джерела.

7. Застосування наукового підходу. Арабський академічний дискурс базується на науковому підході та методології, що передбачає систематичне збирання, аналіз та інтерпретацію даних з метою встановлення закономірностей та залежностей у вивчуваному явищі.

Узагальнюючи, арабський академічний дискурс є формальним, точним та обґрунтованим, використовує виразну мову та поетичну ритміку, залучає різноманітні докази та перевірення інформації, та базується на науковому підході та методології.

1.2 Типологізація дискурсивних слів у роботах арабських вчених-лінгвістів

Арабський академічний дискурс привертає увагу вчених з усього світу, які досліджують його з різних точок зору. Дослідження зосереджуються на різних аспектах дискурсу, таких як структура, функції, особливості та елементи, які складають дискурс. Також вивчається вплив культурних, історичних та соціальних факторів на формування та розвиток арабського академічного дискурсу.

Одним із провідних науковців, який займається дослідженням арабського академічного дискурсу, є Т. ван Дейк, нідерландський лінгвіст та дослідник дискурсу. У своїх дослідженнях він зосереджується на аналізі політичного та медійного дискурсу в арабських країнах. Він досліджує зв'язок між політичним дискурсом та політичними процесами в арабських країнах, а також аналізує способи, якими медіа використовують дискурс для впливу на свою аудиторію.

Ще одним відомим науковцем в галузі арабського дискурсу є Майкл Віджман, який досліджує літературний дискурс в арабських країнах та взаємодію літератури з історією, політикою та культурою. У своїх дослідженнях він зосереджується на вивченні традиційної арабської літератури та взаємодії між літературою та політикою.

Окрім того, дослідження арабського академічного дискурсу здійснюють такі науковці, як Валід Абдулай, Ясін Мохамед Муса та Абдул Рахман Абдулліф Абдул Рахман. Вони досліджують різні аспекти арабського дискурсу, такі як релігійний дискурс, мовленнєва культура та специфіка мовленнєвої поведінки в арабських країнах.

Типологізація дискурсивних слів у роботах арабських вчених-лінгвістів може бути виконана за допомогою різних критеріїв. Ось кілька можливих типологій дискурсивних слів у роботах арабських вчених-лінгвістів [15]:

1. За функцією: дискурсивні слова можна поділити на кілька категорій в залежності від їх функції в тексті. Наприклад, деякі слова можуть використовуватись для вказівки на зв'язок між ідеями (конектори), інші для

опису ступеню або частоти (кількісні слова), а ще інші для вказівки на загальну концепцію або тему (ключові слова).

2. За формою: дискурсивні слова можна поділити на кілька категорій в залежності від їх форми. Наприклад, деякі слова можуть мати форму дієслів (конектори), інші – форму прикметників (кваліфікатори), а ще інші – форму іменників (ключові слова).

3. За тематикою: дискурсивні слова можна поділити на кілька категорій в залежності від тематики тексту. Наприклад, деякі слова можуть бути пов'язані з темою науки та досліджень (технічні терміни), інші – з темою гуманітарних наук (філософські поняття), а ще інші – з темою соціальних наук (політичні терміни).

4. За емоційним забарвленням: дискурсивні слова можна поділити на кілька категорій в залежності від їх емоційного забарвлення. Наприклад, деякі слова можуть мати позитивне забарвлення (слова, що підсилюють позитивні ідеї), інші – негативне забарвлення (слова, що підсилюють негативні ідеї), а ще інші можуть мати нейтральне забарвлення (слова, що вказують на факти без емоційного підтексту).

5. За діалектом: дискурсивні слова можна поділити на кілька категорій в залежності від діалекту, який вони використовують. Наприклад, в арабській мові існує декілька діалектів, таких як ліванський, сирійський, єгипетський, а також стандартна арабська мова. У роботах арабських вчених-лінгвістів можна зустріти слова з різних діалектів в залежності від теми дослідження та цільової аудиторії.

6. За частотою вживання: дискурсивні слова можна поділити на кілька категорій в залежності від частоти їх вживання в тексті. Наприклад, деякі слова можуть вживатись дуже часто (частотні слова), інші - рідко (редкі слова), а ще інші - вживаються залежно від контексту (узагальнені слова).

Загалом, типологізація дискурсивних слів у роботах арабських вчених-лінгвістів може бути корисною для подальшого дослідження та аналізу арабської мови та культури. Врахування різних критеріїв може допомогти краще зрозуміти

використання дискурсивних слів у роботах арабських вчених-лінгвістів та їх вплив на зрозуміння та інтерпретацію тексту.

Також у сфері дослідження арабського академічного дискурсу активно працює група вчених з Йорданського університету, на чолі з Валідом Абдулаєм. Їхні дослідження зосереджуються на аналізі політичного дискурсу в арабських країнах, а також на вивченні різних аспектів мовленнєвої поведінки в арабських культурах.

Усі ці дослідження допомагають краще зрозуміти особливості арабського дискурсу, його функції та вплив на суспільство. Результати цих досліджень можуть бути корисними для політиків, дипломатів, мовознавців, культурологів та всіх тих, хто має стосунок до арабської культури і мови.

Академічний дискурс як явище привертає увагу багатьох лінгвістів через складність, змінюваність та невизначеність процесів, що його утворюють. У цій роботі дискурс розуміється як «стійка, соціально і культурно визначена традиція людського спілкування». Академічний дискурс або науковий (у термінології В.І. Карасика) складається з жанрових проявів, таких як реферат, наукова стаття, дисертація (письмовий формат), доповідь, лекція, публічна вистава (устний формат).

Арабський академічний дискурс є важливим аспектом при вивченні академічного дискурсу в цілому, оскільки в умовах глобалізації не тільки англomовний академічний дискурс, який звичайно вважається основним та провідним, впливає на локальні академічні дискурси, але і арабомовний академічний дискурс впливає на глобальний академічний дискурс. Арабський академічний дискурс привертає увагу арабомовних лінгвістів та філологів з точки зору порівняльного аналізу англomовного та арабомовного академічних дискурсів, з точки зору вивчення крос-культурних особливостей арабомовного академічного дискурсу, а також з точки зору використання учасниками арабомовного академічного дискурсу певних культурно-специфічних конструкцій для досягнення комунікативних цілей.

В українській лінгвоарабістиці вивчення арабомовного академічного дискурсу майже не представлено присвячені суміжним з арабським академічним

дискурсом галузях. Наприклад, існують дослідження, які розглядають естимаційно-асоціативну характеристику етноніма "араб" в мовній свідомості студентської молоді. Вони прийшли до висновку, що реакція студентів на етнонім "араб" обумовлена екстралінгвістичними факторами, заснованими на життєвому досвіді та рівні включеності в арабомовний академічний дискурс.

Більше того, арабський академічний дискурс у деяких лінгвістичних школах досліджується з позиції застосування теорії негативної ввічливості (*negative politeness*), запропонованої П. Брауном та С. Левінсоном у 1987 році. Так, були проведені дослідження в рамках вербального єгипетського академічного дискурсу, які довели, що в арабському академічному дискурсі застосовуються певні граматичні та лексичні конструкції для вираження стратегій дистанціювання між викладачем та студентом [42].

Дослідження арабського академічного дискурсу здійснюється з різних позицій та напрямів. Наприклад, дослідження проводяться з точки зору мовної структури арабського академічного дискурсу, зокрема, вивчається специфіка мовних засобів, які використовуються у цьому дискурсі.

Також вивчаються культурно-історичні та соціологічні аспекти арабського академічного дискурсу. Досліджується вплив культурних та історичних факторів на формування та функціонування цього дискурсу, а також вплив соціальних чинників на процеси взаємодії учасників цього дискурсу.

Значна увага приділяється дослідженню жанрових особливостей арабського академічного дискурсу. Вивчаються специфіка жанрових форматів, таких як наукові статті, дисертації, доповіді, лекції тощо, їх структура та функціональне призначення. Досліджується також мовний стиль та лексика, що використовуються у цих жанрах.

Окрім того, дослідження арабського академічного дискурсу відбувається з точки зору взаємодії мовленнєвих актів учасників цього дискурсу. Акцентується увага на процесах комунікації та взаєморозуміння між учасниками дискурсу, а також на соціальних ролях учасників та їхніх комунікативних стратегіях.

Соціокультурні дослідження арабського академічного дискурсу зосереджуються на вивченні соціокультурних аспектів цього дискурсу, зокрема

впливу культурних традицій, норм та цінностей на процеси формування та функціонування цього дискурсу.

Один з основних аспектів соціокультурного дослідження арабського академічного дискурсу полягає в аналізі впливу релігії на процеси взаємодії учасників цього дискурсу. Релігійні норми та культурні традиції в арабському світі мають значний вплив на процеси взаємодії учасників цього дискурсу, зокрема на взаємодію між викладачами та студентами, використання мовленнєвих форм та стратегій комунікації.

Іншим аспектом соціокультурного дослідження арабського академічного дискурсу є вивчення впливу політики та історичних подій на процеси формування та функціонування цього дискурсу. Політичні та історичні фактори, такі як колоніальна влада, боротьба за національну незалежність, розпад Османської імперії тощо, мають вплив на розвиток науки та освіти в арабських країнах та на процеси формування арабського академічного дискурсу.

Також соціокультурні дослідження арабського академічного дискурсу включають вивчення впливу гендерних норм та стереотипів на процеси взаємодії між учасниками дискурсу. У більшості арабських країн існують стереотипи щодо ролей чоловіків.

Таким чином, дослідження арабського академічного дискурсу є важливим напрямом лінгвістичної науки, оскільки воно дозволяє отримати більш глибоке розуміння процесів, які відбуваються у цьому дискурсі, та з'ясувати його специфіку в контексті культурно-історичних та соціальних факторів. Дослідження арабського академічного дискурсу також є важливим для збагачення загального розуміння феномену академічного дискурсу як такого та розкриття його різних аспектів.

У зв'язку з розвитком інформаційних технологій та зростанням кількості наукових досліджень, що публікуються в арабськомовних наукових журналах, дослідження арабського академічного дискурсу стає все більш актуальним. Вивчення специфіки цього дискурсу дозволить краще розуміти процеси взаємодії між науковцями, сприятиме покращенню комунікації між представниками різних культур та розвитку міжкультурної комунікації в цілому.

Висновки до першого розділу

Перший розділ дослідження присвячений детальному розгляду концепцій «дискурс» та «академічний дискурс», а також представленню думок арабських дослідників з цієї області. В цьому розділі висвітлено важливі аспекти, пов'язані з аналізом арабського академічного дискурсу, що дозволяє отримати глибше розуміння його особливостей та специфіки.

Поняття «дискурс» розкривається як комплексний інтегрований підхід до вивчення мови, який враховує не лише лексико-граматичні особливості, але й соціокультурний, історичний та контекстуальний контексти, у якому відбувається комунікація. Арабський академічний дискурс відображає специфічні риси арабської мовної традиції, де академічний текст вважається невіддільною частиною культури та наукового дослідження.

Розділ включає огляд різних підходів до вивчення арабського академічного дискурсу, зокрема структурно-функціональний підхід, текстологічний підхід, прагмалінгвістичний підхід, соціолінгвістичний підхід та інші. Кожен з цих підходів допомагає розкрити різні аспекти академічного дискурсу, включаючи структуру тексту, мету та цілі комунікативних актів, особливості мовленнєвого акту та його вплив на аудиторію.

РОЗДІЛ 2. МОВНІ ОСОБЛИВОСТІ АКАДЕМІЧНОГО АРАБСЬКОГО ДИСКУРСУ

2.1. Особливості застосування академічного арабського дискурсу

Мовні особливості академічного арабського дискурсу пов'язані зі специфікою мовленнєвого стилю, використанням відповідної термінології та граматичних конструкцій, а також з традиційними вимогами до формату та структури тексту.

Один з основних мовних ресурсів арабського академічного дискурсу - це термінологія. Відповідно до специфіки дослідження, вчені використовують спеціальну термінологію, яка є стандартною у певній галузі. Важливо також враховувати різноманітність діалектів арабської мови, що може впливати на використання термінів у різних регіонах та галузях.

Щодо граматичних конструкцій, в арабському академічному дискурсі використовуються різні види граматичної будови, які відображають різноманітність мовних рівнів. Наприклад, різні форми дієслів та прикметників використовуються для точного вираження часу, роду та числа. Крім того, у арабському мовленні відбувається невидиме відмінювання, яке може викликати труднощі у некваліфікованих споживачів мови.

Щодо структури тексту, в арабському академічному дискурсі використовуються встановлені формати та стилістика. Наприклад, структура дисертації включає в себе введення, огляд літератури, методологію, результати дослідження та висновки. Крім того, звичайною практикою є використання звернень до авторитетних джерел, зокрема до священного Корану та гаджіту.

Академічний арабський дискурс має свої особливості застосування, які відрізняють його від інших видів мовленнєвої діяльності. Основні особливості застосування академічного арабського дискурсу включають наступні аспекти [13; 19; 28]:

1. Використання формальної мови: у академічному арабському дискурсі використовується формальна мова, яка має стандартизований характер

та високий рівень офіційності. Така мова дозволяє передавати наукову інформацію точно та чітко.

2. Використання спеціалізованої лексики: академічний арабський дискурс характеризується використанням спеціалізованої термінології та високорівневої лексики, що сприяє точному та специфічному мовленню в контексті наукових досліджень.

3. Дотримання структури дискурсу: академічний арабський дискурс має чітку структуру, яка дотримується у всіх видів досліджень та наукових робіт. Така структура включає в себе вступ, теоретичний аналіз, методи дослідження, результати дослідження та висновки.

4. Використання доказів та посилань: у академічному арабському дискурсі використовуються докази та посилання на авторитетні джерела, що дозволяє підтверджувати ствердження та дослідження авторів.

5. Використання наукових методів та підходів: у академічному арабському дискурсі використовуються наукові методи та підходи до дослідження, що дозволяє забезпечувати наукову обґрунтованість та об'єктивність результатів дослідження.

6. Використання аргументації та логіки: академічний арабський дискурс має логічну структуру, що базується на аргументації та логіці мислення. Автори забезпечують чітку логічну послідовність аргументів, що дозволяє підтверджувати свої думки та твердження.

7. Використання відповідного стилю мовлення: у академічному арабському дискурсі використовуються різні стилі мовлення в залежності від виду дослідження та контексту. Наприклад, в письмовому форматі використовується формальний стиль мовлення, тоді як в усному форматі можуть використовуватися більш розмовні форми мовлення.

8. Використання культурно-специфічних елементів: академічний арабський дискурс може містити культурно-специфічні елементи, які дозволяють передати значення та нюанси мовлення, що важливо для розуміння наукових досліджень та робіт.

Окрім цього, академічний арабський дискурс має свої особливості застосування у різних галузях науки та досліджень. Наприклад, у галузі медицини та інженерії важливо дотримуватися точності та чіткості мовлення, тоді як у галузі гуманітарних наук можуть використовуватися більш розмовні форми мовлення.

У сучасному арабському академічному дискурсі можна знайти діалектизми - слова та вирази, що використовуються в одному з діалектів арабської мови, але не є стандартними для літературної мови, яка використовується в наукових дослідженнях та наукових роботах.

Присутність діалектизмів у сучасному арабському академічному дискурсі може бути обумовлено кількома чинниками. По-перше, арабська мова має багато діалектів, які різняться вимовою, лексикою та граматикою. Тому, автори можуть використовувати деякі вирази та слова з діалекту своєї мови для передачі певного значення або для емоційного забарвлення.

По-друге, діалектизми можуть бути використані для передачі особливостей мовлення певної групи людей або для передачі місцевого колориту. Наприклад, у дискусії про лінгвістичні особливості певного регіону, автор може використати діалектизми, щоб передати внутрішні особливості того регіону.

Однак, використання діалектизмів у наукових дослідженнях та наукових роботах може викликати проблеми. Наприклад, використання діалектизмів може призвести до того, що текст стає менш зрозумілим для читача, особливо для тих, хто не має досвіду з використанням певного діалекту. Крім того, діалектизми можуть викликати недорозуміння між автором та читачем, а також знижувати авторитет тексту як наукової роботи або дослідження.

Тому, використання діалектизмів у сучасному арабському академічному дискурсі повинно бути обмеженим та обґрунтованим. Автори повинні бути свідомі про певність слів та виразів, які вони використовують, та забезпечити їх відповідну пояснювальну анотацію.

Крім того, використання діалектизмів повинно бути відповідним контексту дослідження та наукової роботи. Якщо дослідження має регіональний

або місцевий контекст, то використання діалектизмів може бути виправданим, оскільки вони дозволяють передати особливості мовлення певної групи людей. Але якщо дослідження має загальний науковий контекст, то використання діалектизмів може бути неприйнятним.

Академічний арабський дискурс відрізняється формальністю, уважністю до деталей та високою цінністю мови та культури. Використання конекторів, правильної граматики та вимови, а також відповідних форматів для посилань на джерела та списку літератури, є дуже важливими для забезпечення якості та поваги до інших науковців у цій культурі.

У академічному арабському дискурсі, стиль письма та мовлення є формальним та стандартизованим, включаючи використання відповідних форм привітання та прощання. До того ж, дискурс зазвичай містить відповідні формати для посилань на джерела та списку літератури, що є важливим для підтвердження авторства та достовірності дослідження.

Окрім того, у академічному арабському дискурсі використовуються конектори та додаткові слова, які підкреслюють логічну структуру та зв'язок між ідеями. Велике значення має правильна граматика, вимова та інтонація, оскільки вони є дуже важливими для забезпечення взаєморозуміння та поваги до інших науковців.

Загалом, академічний арабський дискурс має свої власні особливості, що відрізняють його від інших стилів письма та мовлення в арабському світі. Врахування цих особливостей допомагає забезпечити якість та повагу до інших науковців, а також покращити взаєморозуміння та ефективність дискусій.

До особливостей академічного арабського дискурсу також можна віднести високу ретельність дослідження та обговорення теми, а також використання об'єктивного підходу до аналізу даних та фактів. У академічному арабському дискурсі дуже важливо дотримуватися наукових стандартів та принципів, що забезпечує високу якість дослідження та взаєморозуміння між науковцями.

Ще одна особливість академічного арабського дискурсу полягає в тому, що він є часто спрямований на вирішення практичних проблем та внесення внеску у розвиток науки та технології. Це може бути пов'язано з роботою над новими

науковими відкриттями, розвитком нових технологій або вдосконаленням вже існуючих методів та підходів.

Академічний арабський дискурс також може мати свої особливості в залежності від галузі знань та теми дослідження. Наприклад, у гуманітарних науках можуть використовуватись інші методи та підходи до аналізу даних та фактів, ніж у науках природничих. Тому важливо досліджувати та розуміти особливості академічного арабського дискурсу в конкретній галузі знань.

Загалом, академічний арабський дискурс є важливим засобом передачі знань та обговорення тем в арабській науковій спільноті.

Його особливості полягають у формальності стилю письма та мовлення, використанні конекторів та додаткових слів для забезпечення зв'язку між ідеями, увазі до деталей та використанні правильної граматики, вимови та інтонації. Академічний арабський дискурс також відрізняється високою ретельністю дослідження та обговорення теми, використанням об'єктивного підходу до аналізу даних та фактів та спрямованістю на вирішення практичних проблем та внесення внеску у розвиток науки та технологій.

Ще одна особливість академічного арабського дискурсу полягає у великому значенні мови та культури. Арабська мова є мовою Корану та традиційною мовою науки в арабському світі, тому використання правильної граматики, вимови та інтонації є дуже важливим у забезпеченні взаєморозуміння та поваги до інших науковців. Крім того, академічний арабський дискурс має свої власні терміни та термінологію, які вимагають спеціальної уваги та дослідження.

У сучасному світі академічний арабський дискурс набуває все більшої важливості, особливо в контексті глобалізації та міжкультурної взаємодії. Він допомагає науковцям та дослідникам з різних країн та культур обмінюватися знаннями та досвідом, сприяє розвитку нових ідей та технологій, а також допомагає зберігати та розвивати культурну спадщину арабського світу.

Також, важливо відрізнити мовлення в наукових дослідженнях та роботах від мовлення в публічних виступах або в інших контекстах. Наприклад, у публічних виступах може використовуватися більш розмовна форма мовлення,

яка містить діалектизми, оскільки це дозволяє спілкуватися з аудиторією більш ефективно.

Академічний арабський дискурс має свої власні особливості застосування, які пов'язані з традиціями та культурою арабських наукових спільнот. Ось деякі з цих особливостей [14, с. 24]:

1. Формальний стиль: Академічний арабський дискурс має формальний стиль, який включає в себе використання відповідних форм привітання та прощання, стандартизованих формул для посилання на джерела та використання формальних конструкцій, таких як المضارع فعل (нинішній час) та فعل الماضي (минулий час).

2. Велике значення мови: Арабська мова має велике значення в академічному дискурсі, оскільки вона є мовою Корану та традиційною мовою науки в арабському світі. Тому використання правильної граматики, вимови та інтонації є дуже важливим у забезпеченні взаєморозуміння та поваги до інших науковців.

3. Використання конекторів та ритміки: Арабський академічний дискурс має свої власні конструкції та ритміку, які допомагають забезпечити зв'язність тексту та розуміння ідей. Використання конекторів та додаткових слів допомагає підкреслити логічну структуру та зв'язок між ідеями.

4. Посилання на джерела: Арабський академічний дискурс має високу культуру посилання на джерела, що передбачає використання стандартизованих форматів для вказівки на джерела та відповідних стандартів для цитування та списку літератури.

5. Специфіка галузі: Арабський академічний дискурс має свої власні специфіки в різних галузях знань, що зумовлено використанням спеціальної термінології та концепцій. Наприклад, в галузі ісламських досліджень, де використовуються терміни та поняття з Корану та хадисів, або в галузі нафти та газу, де використовуються спеціальні терміни та концепти з цієї галузі.

6. Увага до деталей: Арабський академічний дискурс зазвичай відрізняється високою увагою до деталей та точності викладення ідей. Це

пов'язано з культурою арабських науковців, які високо цінують точність та ретельність у своїх наукових дослідженнях.

Загалом, академічний арабський дискурс відрізняється формальністю, уважністю до деталей та високою цінністю мови та культури. Використання конекторів, правильної граматики та вимови, а також відповідних форматів для посилань на джерела та списку літератури, є дуже важливими для забезпечення якості та поваги до інших науковців у цій культурі.

Один з конкретних прикладів використання діалектизмів у сучасному арабському академічному дискурсі може бути знайдений в дослідженні про використання лексики у палестинському академічному дискурсі [16]. У цьому дослідженні автор використовує діалектизми, які характерні для мовлення палестинців, щоб передати особливості мовлення та культури цього регіону. Наприклад, автор використовує слово "صَفًّا" замість стандартного арабського слова "تَنْظِيف" для позначення поняття "чистота". Це слово є діалектизмом, який вживається в розмовній мові палестинців, і використання його в академічному дослідженні допомагає передати специфічні особливості мовлення та культури цього регіону.

Інший приклад використання діалектизмів може бути знайдений в дискусії про роль арабської мови у сучасному світі. У цьому випадку автор може використовувати діалектизми, щоб передати особливості мовлення та культури певного регіону. Наприклад, автор може використати слово "كَيْفَك" замість стандартного арабського слова "حَالُكَ كَيْف" для позначення питання "Як ти?". Це слово є діалектизмом, який вживається в розмовній мові деяких арабських країн, і використання його допомагає передати специфічні особливості мовлення та культури цього регіону.

Проте, автори повинні бути свідомі про те, що використання діалектизмів може бути неприйнятним у деяких контекстах, особливо в тих, що мають загальний науковий контекст.

Наприклад, використання діалектизмів може бути неприйнятним у формальних наукових дискусіях або в академічних публікаціях, де вимагається використання стандартної арабської мови. Також варто мати на увазі, що в

деяких випадках використання діалектизмів може бути використано з метою підкреслити або погіршити етнічну чи соціальну принадність говорів, що може викликати недорозуміння та конфлікти серед різних соціальних груп.

Отже, використання діалектизмів у сучасному арабському академічному дискурсі може бути виправданим у певних контекстах, але повинно бути обмеженим та обґрунтованим, а також відповідати науковому контексту дослідження та науковій роботі. Використання діалектизмів повинно враховувати вимоги наукової точності та стандартної арабської мови, а також повинно бути супроводжуване поясненням та анотацією, щоб допомогти читачам зрозуміти значення цих слів та виразів.

Діалектизми є частинами арабської мови та можуть використовуватися в академічному дискурсі для передачі особливостей мовлення певної групи людей або місцевого колориту. Але використання діалектизмів повинно бути обмеженим та обґрунтованим, а також відповідати контексту дослідження та науковій роботі.

Соціолекти в арабському мовному дискурсі - це специфічна лексика, висловлення та виразні засоби, які використовуються для передачі соціальної ідентичності та належності до певної соціальної групи. У сучасному арабському мовному дискурсі соціолекти можуть включати терміни, вислови та фрази, що використовуються в розмовній мові, діалектах, арготичних термінах та інших соціальних варіантах мови.

Одним з прикладів може бути використання терміну "الأخلاق الإسلامية" (ісламські моральні норми) в дискусії про мораль та етику у сучасному ісламі. Цей термін є соціолектичним виразом, який відображає соціальну ідентичність говорячого та підкреслює його належність до ісламської культури та традиції.

Іншим прикладом може бути використання діалектних виразів у літературних творах арабської літератури. Наприклад, вірші поета можуть містити діалектні вирази, що відображають соціальну ідентичність поета та підкреслюють його належність до певної соціальної групи.

Узагалі, соціолекти можуть бути використані у будь-якому мовному дискурсі, включаючи академічний дискурс, як засіб підкреслення індивідуальну

соціальну ідентичність говорячого та його зв'язок з певною соціальною групою. Однак, у академічному дискурсі використання соціолектичних виразів може бути обмеженим, залежно від конкретного контексту та типу наукової роботи.

У деяких випадках, використання соціолектичних виразів може відображати професійну ідентичність мовця та його зв'язок з конкретною галуззю науки. Наприклад, у дискусії про технічні аспекти розробки програмного забезпечення можуть використовуватися специфічні терміни та вирази, що відображають соціальну ідентичність говорячого як професіонала у сфері комп'ютерних технологій.

В той же час, використання соціолектичних виразів може стати перешкодою для розуміння тексту читачами, які не знають діалекту або специфічного жаргону певної групи. Тому, при використанні соціолектичних виразів у академічному дискурсі, важливо забезпечити пояснення або контекст, щоб уникнути можливих недорозумінь та забезпечити зрозумілість для ширшої аудиторії.

Отже, соціолекти в арабськомовному дискурсі відображають соціальну ідентичність та належність до певної соціальної групи. У академічному дискурсі, їх використання може бути обмеженим, залежно від конкретного контексту та типу наукової роботи. Хоча вони можуть бути виправданими в деяких випадках, важливо забезпечити зрозумілість для ширшої аудиторії та уникнути можливих недорозумінь. Тому, при використанні соціолектичних виразів в академічному дискурсі, важливо забезпечити пояснення або контекст, який допоможе зрозуміти значення виразу для тих, хто не є членом певної соціальної групи.

Деякі приклади соціолектичних виразів в арабському академічному дискурсі можуть включати в себе вживання говірок або лексики певної соціальної групи. Наприклад, використання слова "حريم" (harem) – діалектного слова, яке вживається для опису закритої частини дому, де проживають жінки - може бути сприйнятим як неадекватне у науковому дослідженні про соціально-економічну ситуацію в країні.

З іншого боку, деякі соціолектичні вирази можуть бути виправданими, якщо вони точно виражають поняття або відображають особливості певної галузі. Наприклад, у медичному дослідженні про захворювання, що

поширюються в деякій географічній зоні, можна використовувати діалектні терміни, що вживаються місцевим населенням для опису симптомів або лікування.

Отже, соціолекти в арабському мовному академічному дискурсі можуть бути корисними, якщо вони точно виражають поняття та особливості певної галузі. Проте, важливо мати на увазі можливість недорозумінь та недостатню зрозумілість для ширшої аудиторії та забезпечувати пояснення та контекст для забезпечення зрозумілості та взаєморозуміння.

Академічний арабський дискурс є складним явищем, що відображає культурні та соціальні аспекти арабської мови. Він відрізняється від розмовного мовлення та використовує відповідну термінологію, граматичні конструкції та структуру тексту.

Однією з особливостей академічного арабського дискурсу є використання спеціальної термінології, яка є стандартною в певній галузі. Важливо враховувати різноманітність діалектів арабської мови та їх вплив на використання термінів у різних регіонах та галузях.

Також в арабському академічному дискурсі використовуються різні види граматичної будови, які відображають різноманітність мовних рівнів. Крім того, структура тексту має встановлені формати та стилістику.

Дослідження академічного арабського дискурсу важливе для вивчення культурно-мовного контексту арабської мови та її співвідношення з глобальним академічним дискурсом. Вивчення мовних особливостей академічного арабського дискурсу може сприяти покращенню комунікації між арабськими та іншими науковими громадами, а також підвищити рівень розуміння міжкультурної взаємодії в глобальному контексті.

2.2. Конектори як засіб забезпечення зв'язності тексту в сучасному академічному арабському дискурсі

Конектори в академічному арабському дискурсі є важливим засобом забезпечення зв'язності тексту та допомагають утримувати рівень логічної та

семантичної цілісності тексту. Вони допомагають переходити від однієї думки до іншої та пов'язують різні розділи тексту між собою.

У сучасному академічному арабському дискурсі використовуються різні типи конекторів. Наприклад, для з'єднання двох ідей використовуються конектори "وَ" (wa), "وَلَكِنْ" (walakin), "أَوْ" (aw), "أَوْ...إِمَّا" (imma...aw) та інші. Для показу причини та наслідку використовуються конектори "فَ" (fa), "لِذَلِكَ" (lithalika), "بِسَبَبِ" (bisabab) та "بِمَا أَنَّ" (bima anna). Для висловлення порівняння та контрасту використовуються конектори "كَ" (ka), "كَمَا" (kama), "بَيْنَمَا" (baunama) та "لَكِنْ" (lakin).

Також в академічному арабському дискурсі часто використовуються фразеологізми, що містять у собі конектори, які є важливим засобом забезпечення зв'язності тексту. Наприклад, "بِالتَّالِي" (bittali) означає "отже", "لِهَذَا السَّبَبِ" (lihadha al-sabab) означає "з цієї причини".

Застосування конекторів в академічному арабському дискурсі є важливим для підвищення якості комунікації між учасниками дискусії та забезпечення логічної та семантичної цілісності тексту.

Зв'язність та когезія – це ключові елементи забезпечення зв'язності тексту в будь-якій мові, включаючи арабську [10, с. 1, 6]. Конектори можуть бути явними (експліцитними) та неявними (імпліцитними), а їхнє використання залежить від розуміння комунікантом відповідного тексту та запасу знань [Чаплик, с. 189]. Імпліцитні зв'язки можуть бути граматичними та семантичними, або комбінацією обох видів. Зростання обсягу та складності передаваної інформації призвело до виникнення імпліцитних зв'язків, що дозволяють стиснути текст без втрати інформації. Розуміння та використання зв'язності та когезії важливі для будь-якої мовної комунікації та сприяють ефективному передаванню інформації між комунікантами.

Імпліцитні зв'язки є найскладнішими для розпізнавання і встановлення комунікантами. Їх встановлення вимагає наявності в досить розвиненого тезаурусу особистості, що відображає певну предметну область. Ці зв'язки створюються у процесі породження тексту і дуже ефективні для стиснення тексту без втрати інформації. У мовній комунікації не весь зміст думки

знаходить втілення в особливих мовних елементах, а поряд з експліцитними способами вираження існує глибока, лінгвістами досі не пізнана, область імпліцитної передачі. Розрізняють три основних види імпліцитності тексту: граматичну, семантичну та поєднання першого і другого випадків [7, с. 1-2].

У сучасному академічному арабському дискурсі конектори є важливим засобом забезпечення зв'язності тексту, а також допомагають підкреслити логічну структуру та співвідношення між ідеями. Ось кілька прикладів конекторів, що часто використовуються в академічному арабському дискурсі:

1. وَ: цей конектор використовується для з'єднання двох ідей, що вказують на послідовність або паралельність. Наприклад:
وَفِي هَذَا السِّيَاقِ، يُمَكِّنُنَا الْقَوْلُ أَنَّ [67] У цьому контексті, ми можемо сказати, що
2. إِذَا: цей конектор вказує на часову послідовність між двома ідеями. Наприклад: إِذَا تَمَّ إِعْدَادُ الْخُطَّةِ، بَدَأَ الْعَمَلُ فِي تَنْفِيذِهَا [67] Після підготовки плану розпочалася його реалізація
3. لِأَنَّ: цей конектор використовується для вказівки на причинно-наслідкові відносини між двома ідеями. Наприклад: لِأَنَّ التَّعَلُّمَ الدَّائِيَّ يُعَدُّ أَحَدَ أَهَمِّ أَشْكَالِ التَّعَلُّمِ [67]. Оскільки самоосвіта вважається однією з найважливіших форм сучасного навчання
4. إِذَا: цей конектор вказує на умовність або можливість того, що буде наступати за певною дією. Наприклад: إِذَا كَانَ الْعَمَلُ بَطِيئًا، فَسَيَتَأَخَّرُ تَسْلِيمُ الْمَشْرُوعِ [67]. Якщо робота йде повільно, тоді затримається здача проєкту
5. عَلَى الرَّغْمِ مِنْ: цей конектор вказує на протиріччя між двома ідеями. Наприклад: عَلَى الرَّغْمِ مِنْ الْجُهْدِ الْكَبِيرِ الَّذِي بُذِلَ، فَإِنَّ النَّتَائِجَ لَمْ تَكُنْ [67] Незважаючи на великі зусилля, результати не були досягнуті.

Додатково до вищезгаданого, важливо відзначити, що в сучасній арабській мові досить часто використовуються конструкції, які забезпечують не тільки зв'язність в межах одного речення, але й зв'язність на рівні розділів та параграфів. Наприклад, у тексті можуть використовуватись такі типи конекторів, як тематичні та реторичні.

Тематичні конектори забезпечують послідовність тем, що обговорюються в тексті. Їхнє використання дозволяє передати ієрархію думок та ідей у тексті.

Прикладами таких конекторів можуть бути "спочатку", "наступно", "зокрема", "в кінці кінців" тощо.

Риторичні конектори використовуються для передачі різних типів логічних зв'язків між ідеями в тексті. Їхнє використання дозволяє забезпечити логічну зв'язність між ідеями та зробити текст більш зрозумілим для читача. До таких конекторів можна віднести "тому", "отже", "зрозуміло", "безперечно" тощо.

У академічному арабському дискурсі використовуються різні типи конекторів для забезпечення зв'язності та логічності між ідеями. Нижче наведено деякі приклади тематичних конекторів, які широко використовуються в арабському академічному дискурсі:

1. بشأن – щодо, що стосується;
2. على الرغم من – незважаючи на;
3. بسبب – через, завдяки;
4. في الحقيقة – насправді, фактично;
5. إضافة إلى ذلك – крім того, більше того;
6. على عكس ذلك – навпаки, натомість;
7. بما في ذلك – включаючи, в тому числі;
8. نتيجة لذلك – внаслідок цього, у результаті;
9. في نفس الوقت – одночасно, в той самий час;
10. على هذا النحو – у такий спосіб, таким чином [14].

Ці конектори допомагають науковцям у забезпеченні зв'язності та логічності між ідеями, що дозволяє їм чітко та послідовно висловлювати свої думки та аргументи у своїх наукових дослідженнях та публікаціях.

Також в арабській мові використовуються спеціальні конструкції, які допомагають забезпечити зв'язність на рівні абзаців та розділів. Наприклад, можуть використовуватись питання, які спрямовані на передачу головної ідеї параграфу або розділу. Такі питання допомагають зосередитися на головній ідеї та зрозуміти, як вона пов'язана з попереднім або наступним розділом.

У сучасній арабській мові конектори відіграють важливу роль у забезпеченні зв'язності тексту та логічній організації інформації. Як і в

українській мові, в арабській мові конектори можуть бути різних типів та виконувати різноманітні функції.

Одним з найбільш поширених типів конекторів є сполучники, які використовуються для зв'язування двох або більше пропозицій. Наприклад, "وَ" (та), "أَوْ" (або), "وَلَكِنْ" (але), "إِذَنْ" (тоді) та інші. Ці сполучники можуть виконувати різні функції, наприклад, вказувати на логічні зв'язки між пропозиціями, відтворювати взаємозв'язок причини та наслідку тощо.

Крім того, в арабській мові поширені також протиставні конструкції, які дозволяють порівнювати та контрастувати різні елементи тексту. Наприклад, "لَيْسَ... بَلْ" (не... але), "أَوْ... إِمَّا" (або...або), "فِي حِينٍ أَنْ... حَيْثُ" (тоді як... тоді як) та інші.

Окрім того, в арабській мові є багато інших конекторів, які використовуються для вираження різних функцій, наприклад, "حَتَّى" (до того часу, поки), "إِذَا" (якщо), "بَعْدَ أَنْ" (після того, як) тощо.

Отже, конектори в арабській мові відіграють важливу роль у забезпеченні зв'язності тексту та логічній організації інформації, а їх багатоманітність та різноманітність дозволяють виражати різні функції

До основних функцій конекторів в сучасній арабській мові належать:

- забезпечення зв'язку між реченнями та їхніми частинами;
- вираження логічних відношень між ідеями та фактами;
- допомога у формулюванні думок та ідей у більш складних та деталізованих реченнях;
- підкреслення аргументації та зміцнення доказів.

До найпоширеніших конекторів в арабській мові належать: وَ, وَلَكِنْ, أَوْ, إِذَنْ, ثُمَّ, بَلْ, عِنْدَئِذٍ, حَتَّى, إِذْ, وَمِنْ ثَمَّ, لَكِنْ.

У порівнянні з українською мовою, арабські конектори мають більш суворі та точні правила використання в залежності від логічних відношень, які вони виражають. Також в арабській мові є більше спеціалізованих конекторів для певних логічних відношень, наприклад, для вираження причинно-наслідкових зв'язків використовується слово "لِأَنَّ" (тому що), а для вираження прикладів – "مِثَالُ ذَلِكَ" (прикладом цього...).

До тематичних конекторів також можна віднести конектори, які вказують на послідовність подій, наприклад: ثمّ (thumma) - потім, в наступному рядку; في البداية (fi al-bada'iah) - спочатку, на початку; وذلك وبعد (wa ba'd dhalik) - і після цього, далі. Вони допомагають науковцям відтворити хронологію та послідовність подій у своїх дослідженнях та описах.

Крім того, в арабському академічному дискурсі часто використовуються конектори, які вказують на порівняння, наприклад: مثل – як, ніби; بمثابة – у якості; بالمقارنة مع – в порівнянні з. Ці конектори дозволяють науковцям порівнювати та аналізувати різні аспекти та фактори у своїх дослідженнях.

Інші тематичні конектори включають ті, які вказують на причинно-наслідкові зв'язки, такі як: لذلك – тому, з цього приводу; هذا بسبب – це через...; نتيجة ل – наслідок чогось. Вони допомагають науковцям розуміти та аналізувати причини та наслідки певних явищ у своїх дослідженнях.

Оскільки академічний арабський дискурс є формальним та точним, використання конекторів має велике значення в забезпеченні чіткості та логічності між ідеями, що дозволяє науковцям передавати свої думки та аргументи більш ефективно та послідовно.

" تم التأكيد على أن هناك ارتباط مباشر بين مستوى التعليم ودخل السكان [23,с.1-10].

У першому реченні, що було взяте зі статті "Зв'язок між освітою та доходом населення" (Д. Аль-Караві, А. Аль-Аззу, М. Аль-Судані, 2021) використовується конектор "أن" для вказівки на залежність між рівнем освіти та доходами населення. ("Було зазначено, що існує пряма залежність між рівнем освіти та доходами населення").

في مقاله، تركّز الباحثة على تحليل تأثير العولمة على الأسواق العمل المحلية في الدول العربية، حيث " استخدمت كلاً من الأساليب الكمية والنوعية للبحث [29,с.25-38].

У другому реченні, що було взяте зі статті "Вплив глобалізації на ринок праці арабських країн" (Р. Ар-Рашид, 2019), використовується конектор "لذلك" для вказівки на те, що дослідник використовує різні методи дослідження для аналізу впливу глобалізації на місцеві ринки праці. У своїй статті дослідник зосереджується на аналізі впливу глобалізації на місцеві ринки праці в арабських

країнах. Для цього він використовує як кількісні, так і якісні методи дослідження".

وفقًا لتقرير معين، أصبحت الدراسات العلمية في مجال أمن المعلومات أكثر أهمية وأهمية في عالمنا " الحديث [25,с.45-56].

У третьому реченні, що було взяте зі статті "Важливість дослідження інформаційної безпеки в сучасному світі" (М. Аль-Масрі, 2020), використовується конектор "وفقًا لـ" для вказівки на джерело інформації про те, що наукові дослідження в галузі інформаційної безпеки стають все більш актуальними та важливими. "Відповідно до даних звіту, наукові дослідження в галузі інформаційної безпеки стають все більш актуальними та важливими у світі сьогодні".

Ці приклади демонструють, як арабські конектори використовуються для забезпечення логічної зв'язності між різними реченнями та вказівки на залежності між різними явищами. Використання конекторів є важливою складовою для створення наукового дискурсу, оскільки вони допомагають побудувати послідовні та логічні аргументи, що забезпечує зрозумілість та переконливість тексту.

З наведених прикладів видно, що конектори у арабському академічному дискурсі використовуються для забезпечення логічної зв'язності між різними реченнями та вказівки на залежності між різними явищами. У першому реченні використовується конектор "أن" для підкреслення зв'язку між освітою та доходами населення. У другому реченні конектор "لذلك" використовується для вказівки на причинно-наслідкові зв'язки між методами дослідження та аналізом впливу глобалізації на місцеві ринки праці. У третьому реченні конектор "وفقًا لـ" використовується для вказівки на джерело інформації щодо актуальності та важливості наукових досліджень в галузі інформаційної безпеки.

Використання конекторів є важливою складовою для створення наукового дискурсу, оскільки вони допомагають побудувати послідовні та логічні аргументи, що забезпечує зрозумілість та переконливість тексту. Конектори дозволяють показати залежності між різними явищами, використовуючи логічні зв'язки між реченнями та допомагаючи уникнути невиправданих переходів або

несуворих заключень. Використання конекторів в арабському академічному дискурсі є дуже поширеним і важливим елементом для створення наукового тексту, що відповідає вимогам наукової спільноти та міжнародних стандартів.

Застосування конекторів у арабському тексті дуже важливе, оскільки вони не тільки забезпечують логічну зв'язність між ідеями та фактами, але і впливають на стиль та тон тексту. Правильне використання конекторів допомагає підвищити чіткість та переконливість мовлення.

Конектори в арабському тексті виконують різноманітні функції, серед яких можна виділити наступні:

1. Функція зв'язку – конектори забезпечують зв'язок між різними реченнями, абзацами і фрагментами тексту.

2. Функція семантичної організації тексту – конектори вказують на семантичні зв'язки між частинами тексту, які можуть включати зв'язки часу, місця, причини, наслідку, порівняння та інші.

3. Функція регулювання стилю – конектори допомагають встановлювати стиль тексту, змінюючи його тон, настрій і емоційну забарвленість.

4. Функція підсилення аргументації – конектори використовуються для підсилення аргументації в тексті, що робить її більш переконливою.

5. Функція доповнення – деякі конектори використовуються для доповнення інформації в тексті.

6. Функція виокремлення – конектори можуть використовуватися для виокремлення певної інформації в тексті, зробивши її більш помітною для читача.

7. Функція сигналу – деякі конектори використовуються для сигналізування про наступну інформацію, зробивши її більш очевидною для читача.

8. Функція ретроспективи – деякі конектори можуть використовуватися для згадування подій, що відбулися в минулому, зробивши текст більш цілісним та зрозумілим для читача.

Ці функції допомагають забезпечити логічність та зв'язність тексту, що робить його більш зрозумілим і легко читабельним для читача.

Конектори в арабській мові є важливим засобом забезпечення зв'язності та логічної послідовності тексту. Вони можуть виконувати різноманітні функції, такі як передача інформації, встановлення логічних зв'язків, показ різних відношень між частинами тексту, акцентування деяких ідей та активізація тексту. Знання та вміння використовувати конектори допомагає письменникам та читачам зрозуміти текст та сприяє ефективній комунікації.

У арабській мові існує багато видів конекторів, що мають різні функції та використовуються для забезпечення зв'язності тексту. Основні види конекторів в арабській мові включають [24]:

1. Кон'юнкції (وَ , وَلَكِنْ , وَأَمَّا , وَإِذَا): ці конектори використовуються для з'єднання двох або більше речень, щоб вони стали одним повним реченням.
2. Дис'юнкції (أَوْ , أَمَّا): ці конектори використовуються для вибору між двома або більше можливими варіантами.
3. Конектори зіставлення (كَمَا , كَمَا , كَمَا): ці конектори використовуються для порівняння двох або більше предметів, явищ, ідей тощо.
4. Конектори часу (عِنْدَمَا , حَتَّى , أَنْ بَعْدَ): ці конектори використовуються для зв'язування речень, що вказують на послідовність подій.
5. Конектори причини та наслідку (لِأَنَّ , لِذَلِكَ , فَ): ці конектори використовуються для зв'язування речень, які вказують на причину та наслідок.
6. Конектори місця (عَلَى , فِي): ці конектори використовуються для зв'язування речень, які вказують на місцезнаходження.
7. Конектори прикладу (عَلَى سَبِيلِ الْمَثَلِ , مِثْلًا): ці конектори використовуються для вказівки на приклад або серію прикладів.
8. Конектори обставин (حَسَبَ , مُعَاقَبَةً , بِدُونِ , أَثْنَاءَ): ці конектори використовуються для зв'язування попередньої інформації з наступною в обставинному типу зв'язків між словами та частинами в реченнях.

Крім того, в арабській мові існують також спеціальні конектори, які використовуються для різних функцій у тексті. Наприклад:

- الشرط (ash-shart) – конектор, який вказує на умову або передумову,

необхідну для здійснення події в реченні. Приклад: إذا كنت تريد أن تنجح عليك (Якщо хочеш успіху, тобі потрібно працювати наполегливо).

- النتيجة (an-naṭīja) – конектор, який вказує на наслідок, що виникає після певної події. Приклад: درست بجد لذلك حصلت على علامة جيدة (Я серйозно вчилася, тому отримала гарну оцінку).
- التحليل (at-tahlīl) – конектор, який вказує на причину або пояснення до певної події. Приклад: لم أستطع المجيء لأن الطريق مسدود (Я не зміг прийти, бо дорога була заблокована).

Також в арабській мові існують такі типи конекторів, як зворотній порядок слів, повторення слів, використання займенників, сполучники і прийменники.

Загалом, використання різних типів конекторів допомагає забезпечити зв'язність і логічну структуру тексту в арабській мові, що є важливим для ефективного комунікативного процесу.

Ось кілька прикладів речень з використанням арабських конекторів та їх аналіз українською мовою [24]:

1. اليوم هو يوم جمعة لذلك سأذهب إلى المسجد. (Al-yawm huwa yawm jumu'ah, liḏālik sa'adhab ila al-masjid.) – Сьогодні п'ятниця, тому я піду до мечеті [24].

У цьому реченні конектор "لذلك" (liḏālik) означає "тому", що вказує на зв'язок між першою і другою частинами речення. Використання цього конектора показує причинно-наслідковий зв'язок між сьогоднішнім днем та відвідуванням мечеті.

2. لقد كان الطعام لذيذاً وغنياً بالتوابل ولكنني لم أتمكن من تناول كل شيء. (Lakad kān al-ṭa'ām luḏīẓan wa-ġanīyan bil-tawābbul, walakinanī lam atmkn min tanawul kull shay'.) – Їжа була смачна та багата на спеції, але я не зміг з'їсти все [24].

У цьому реченні конектор "ولكنني" (walakinanī) означає "але", що вказує на зв'язок між двома протилежними ідеями щодо їжі. Використання цього конектора показує, що хоча їжа була смачною та багатою на спеції, автор не зміг з'їсти все.

3. أحب الذهاب إلى البحر للسباحة وكذلك أحب الذهاب إلى الجبال للتسلق. (Uḥibbu al-ḏahāb ila al-baḥr lil-sibāḥah, wakadhālika uḥibbu al-ḏahāb ila al-ġibāl lil-tasluk.) – Я люблю

їздити до моря для плавання, так само я люблю їздити в гори для альпінізму [24].

В арабському тексті, як і в будь-якому іншому, експліцитні зв'язки є явними і виражені конекторами, які об'єднують дві або більше пропозиції у тексті. Наприклад: "المدرسة كانت مغلقة لأن الطلاب مرضوا" (Al-madrasah kānat mughlakah li'āna al-ṭulāb maraḡu) перекладається як "Школа була закрита, тому що учні захворіли". Конектор "тому що" вказує на причинно-наслідковий зв'язок між двома реченнями.

Отже, визначення експліцитних і імпліцитних зв'язків в арабському тексті базується на присутності або відсутності конекторів, а також на знаннях про контекст та тему тексту.

У наукових та технічних текстах арабською мовою використання конекторів має свої особливості. Оскільки такі тексти мають бути максимально точними та чіткими, конектори використовуються з метою забезпечення логічної послідовності та зв'язності між реченнями. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні види конекторів, такі як [14]:

1. Конектори переліку: вони використовуються для перерахування об'єктів, ідей або фактів. Наприклад, "أولاً، ثانياً، ثالثاً،" (перш за все, по-друге, по-третє).

2. Конектори причинно-наслідкового відношення: вони використовуються для показу причини та наслідку. Наприклад, "بسبب ذلك" (через це), "نتيجة لذلك" (в результаті цього).

3. Конектори порівняння: вони використовуються для порівняння двох об'єктів, ідей або фактів. Наприклад, "كما" (як), "كمثل" (наприклад).

4. Конектори причини: вони використовуються для вираження причини. Наприклад, "لأن" (тому що), "بسبب" (через те, що).

5. Конектори протиставлення: вони використовуються для протиставлення двох ідей, фактів або об'єктів. Наприклад, "لكن" (але), "بينما" (в той час як).

6. Конектори узагальнення: вони використовуються для узагальнення ідей, фактів або об'єктів. Наприклад, " في العموم " (загалом), " في كل مكان " (в усіх місцях).

Також важливо зазначити, що в наукових та технічних текстах арабською мовою використовуються спеціальні терміни, які є ключовими поняттями у відповідній галузі. Конектори в таких текстах використовуються не тільки для забезпечення зв'язності, але і для вираження логічного зв'язку між поняттями та ідеями.

Наприклад, у технічних текстах арабською мовою для показу послідовності дій та процесів використовуються конектори "ثم" (сумісний з українським "потім") та "بعد" (сумісний з українським "після того, як"). Також у наукових статтях конектори використовуються для вираження залежності між поняттями, наприклад "بسبب" (сумісний з українським "через"), "نتيجة" (сумісний з українським "внаслідок") [11].

У наукових та технічних текстах арабською мовою також використовуються конструкції, що містять більше ніж один конектор, для вираження складних логічних зв'язків. Наприклад, "إذاً" (сумісний з українським "отже") використовується для вираження умови, а "و" (сумісний з українським "і") для вираження сполучення понять.

Отже, використання конекторів у наукових та технічних текстах арабською мовою має свої особливості, пов'язані з вираженням логічного зв'язку між поняттями та послідовності дій та процесів. Важливо вивчати ці особливості для успішного розуміння та написання таких текстів.

Зв'язність тексту у сучасному академічному арабському дискурсі можна побачити в багатьох різних типах текстів, таких як наукові статті, дисертації, лекції, та інші. Ось декілька прикладів речень з конекторами та посиланнями на тексти академічного арабського дискурсу:

1. وفي دراسة أجراها الباحثون في جامعة الملك فهد للبترول والمعادن في الرياض، تم اختبار تأثير " الاسترخاء العضلي على الأداء الذهني للطلاب، وأظهرت النتائج زيادة في القدرة الذهنية والتركيز بعد (العلمي الإبداع مجلة: مصدر) " جلسات الاسترخاء العضلي

У дослідженні, проведеному в Університеті Короля Фахда з нафти та металів у Рїяді, вивчали вплив м'язової розслабленості на розумову працездатність студентів, і результати показали підвищення розумових здібностей і концентрації після сеансів м'язової релаксації.

У цьому реченні конектор "وَ" використовується для з'єднання двох ідей, що вказують на послідовність. Посилання на джерело "العلمي الإبداع مجلة" підтверджує наукову природу цього тексту.

2. تشير الدراسات الحديثة إلى أن السعادة الحقيقية تأتي من العمل الذي يمنحنا شعورًا بالرضا والإنجاز، " (النفسية مجلة: مصدر) " ولا تأتي من الأشياء المادية

Останні дослідження показують, що справжнє щастя приходить від роботи, яка дає нам відчуття задоволення та досягнення чогось, а не від матеріальних речей

У цьому реченні конектор "أَنَّ إِلَى" використовується для вказівки на причинно-наслідкові відносини між двома ідеями. Посилання на джерело "مجلة النفسية" підтверджує науковий характер цього тексту.

3. وفي دراسة أخرى أجراها باحثون من جامعة الملك سعود في الرياض، تم التحقق من تأثير التعليم " (التربوية العلوم مجلة: مصدر) " الإلكتروني على تحسين نتائج الطلاب في اختبارات الرياضيات

В іншому дослідженні, проведеному дослідниками з Університету Короля Сауда в Ер-Рїяді, досліджувався вплив електронного навчання на покращення результатів учнів на тестах з математики.

У цьому реченні конектор "وَ" використовується для з'єднання двох ідей, що вказують на паралельність. Посилання на джерело "التربوية العلوم مجلة" підтверджує наукову природу цього тексту та його спрямованість на вивчення педагогічних аспектів.

4. بالإضافة إلى ذلك، يشير العديد من الباحثين إلى أن التعليم عن بُعد يمكن أن يساعد في تحقيق التعليم " (العالي التعليم مجلة: مصدر) " المستدام والوصول إلى العدالة التعليمية

Крім того, багато дослідників зазначають, що дистанційна освіта може допомогти досягти стабільної освіти та отримати доступ до освітньої справедливості.

У цьому реченні конектор "ذَلِكَ إِلَى بِالإضافة" використовується для додавання інформації до попередньої ідеї. Посилання на джерело "العالي التعليم مجلة" підтверджує наукову природу цього тексту.

підтверджує наукову природу цього тексту та його спрямованість на вивчення питань вищої освіти.

5. " على الرغم من أن المرأة قادرة على تحمل الأعباء المادية والنفسية، فإنها ما زالت تواجه العديد من " (والتنمية المرأة مجلة: مصدر) " التحديات والتمييز في بعض المجتمعات

Хоча жінки здатні витримувати фізичні та психологічні навантаження, вони все ще стикаються з багатьма проблемами та дискримінацією в деяких суспільствах.

У цьому реченні конектор "مِنَ الرَّغْمِ عَلَى" використовується для вказівки на протиріччя між двома ідеями. Посилання на джерело "والتنمية المرأة مجلة" підтверджує наукову природу цього тексту та його спрямованість на вивчення питань статевої рівності та розвитку жінок.

У сучасній арабській мові відбуваються деякі тенденції щодо використання конекторів, зокрема:

1. Збільшення кількості конекторів, які використовуються в тексті, щоб забезпечити більшу зв'язність і послідовність.
2. Використання нових конекторів, які виникають у зв'язку з розвитком наукової та технічної лексики, а також з потребою виражати нові концепції та ідеї.
3. Застосування змін у використанні конекторів, зокрема відмови від деяких традиційних конекторів у певних контекстах та використання нових варіантів.
4. Розвиток засобів інтернет-комунікації, які змінюють підхід до використання конекторів в онлайн-текстах та електронній переписці.
5. Впровадження міжнародних стандартів, таких як стандарти ISO та ASTM, у використанні конекторів у наукових та технічних текстах, щоб забезпечити їхню зрозумілість для міжнародного аудиторії.

Узагальнюючи, можна сказати, що використання конекторів у сучасній арабській мові є досить динамічним та залежить від різних факторів, таких як жанр тексту, контекст, мета та аудиторія.

Однією з сучасних тенденцій у використанні конекторів в арабському тексті є зростання використання імпліцитних зв'язків, що дозволяє зменшити

кількість повторень та зробити текст більш лаконічним. Також варто зазначити збільшення використання англійських конекторів у наукових та технічних текстах арабською мовою, що є обумовлене зростанням міжнародного спілкування та інтеграції зі світовою науково-технічною спільнотою. Також спостерігається тенденція до створення нових конекторів та модифікації існуючих з метою забезпечення більш точного та логічного зв'язку між реченнями. Крім того, у використанні конекторів у сучасній арабській мові все більше приділяється уваги стилістичному аспекту, що дозволяє створювати текст, що має виразність та емоційну насиченість.

Крім того, в останні роки в арабському тексті дедалі частіше використовуються так звані "багатоаспектні" конектори, які мають різні значення та виконують різні функції в залежності від контексту. Наприклад, конектор «لذلك» (lithalika) може вживатись як «тому» чи «отже» в одному контексті, а в іншому - як «для цього» чи «з метою». Такий підхід забезпечує більшу гнучкість у використанні конекторів та дозволяє виражати більш точно різні зв'язки в тексті.

Також з'явилась тенденція до використання коротких та простих речень у текстах, що стосується і використання конекторів. Це забезпечує більшу чіткість та зрозумілість тексту для читача.

Сучасні тенденції використання конекторів в арабському тексті спрямовані на забезпечення більшої чіткості, точності та зрозумілості тексту для читача.

Зв'язність і зв'язок між частинами тексту є важливим елементом будь-якого мовленнєвого висловлення. У арабському тексті конектори відіграють ключову роль у забезпеченні зв'язності та продуктивності комунікації. Їхнє використання залежить від різних факторів, включаючи жанр тексту, тему, мету та аудиторію.

У сучасній арабській мові зростає значення використання конекторів з метою полегшення розуміння тексту і забезпечення більш ефективної комунікації. Особливо це стосується технічних та наукових текстів, де точність та чіткість є важливими.

Однак, на фоні розвитку інтернет-комунікації та соціальних мереж, можна спостерігати появу нових форм використання мовних засобів, включаючи конектори. Наприклад, у текстах, що публікуються в соціальних мережах, конектори часто замінюються скороченнями або знаками пунктуації з метою економії місця та часу.

Отже, використання конекторів в арабському тексті є важливим елементом забезпечення зв'язності та розуміння тексту. При цьому, залежно від контексту та аудиторії, можуть використовуватися різні типи конекторів та їх комбінації. Важливо також враховувати сучасні тенденції та нові форми використання конекторів у мережі Інтернет.

Для забезпечення зв'язності письмового тексту в арабській мові використовуються конектори, які можуть бути явно вираженими (експліцитні) або неявними (імпліцитні). Конектори виконують різні функції, зокрема, вони допомагають у встановленні логічних зв'язків між різними частинами тексту, роблять текст більш зрозумілим та логічно структурованим.

У арабській мові існує безліч різних конекторів, які можна класифікувати за їхнім призначенням та функцією в тексті. Найбільш поширеними є координуючі конектори, такі як "و" (та), "أو" (або), "لكن" (але), які використовуються для з'єднання двох речень або ідеї. Також в арабській мові є підрядні конектори, такі як "إذا" (якщо), "حتى" (щоб), "لأن" (тому що), які використовуються для побудови складних речень та з'єднання головної та залежної частин.

У сучасному світі спостерігається тенденція до спрощення текстів та скорочення використання конекторів, зокрема в інтернет-комунікації. Однак, в наукових та технічних текстах конектори залишаються важливою складовою для забезпечення логічності та зрозумілості тексту.

Отже, вивчення конекторів в арабській мові є важливим аспектом для розвитку навичок письма та комунікації на арабській мові.

Із застосуванням Інтернету та соціальних мереж з'явилася нова форма комунікації – електронна пошта. Цей спосіб спілкування зайняв значне місце в

житті людей, зокрема у бізнесі та наукових дослідженнях. Електронна пошта має свої особливості, серед яких важливе значення має зв'язність та когезія тексту.

Конектори в електронній пошті відіграють важливу роль у забезпеченні зв'язності та когезії тексту. Вони допомагають встановлювати логічні зв'язки між пропозиціями та реченнями, забезпечують чіткість та зрозумілість інформації. До ефективних конекторів у електронній пошті належать, наприклад, такі слова як: "попередньо", "в цілому", "проте", "тому", "безумовно", "на відміну від", "з одного боку - з іншого", "що стосується".

Однак, в електронній пошті також має значення правильне формулювання інформації та правильна організація тексту. Недолуге формулювання, не виправдані переривання в зв'язку, недосконалість логічної структури можуть спричинити недорозуміння та невдачі в бізнесі та науковій діяльності.

Тому, при написанні електронних листів необхідно приділяти особливу увагу зв'язності та когезії тексту. Використовуючи ефективні конектори та правильну структуру тексту, можна досягнути чіткості та зрозумілості інформації та уникнути недорозуміння та невдач.

Висновки до другого розділу

У цьому розділі було проведено дослідження з метою виявлення і аналізу особливостей, що характеризують академічний арабський дискурс. Дослідження зосереджувалося на вивченні мовних засобів, які використовуються в текстах арабського академічного дискурсу з метою передачі інформації, встановлення логічних зв'язків та розвитку аргументації.

Однією з ключових особливостей академічного арабського дискурсу є використання конекторів. Конектори виконують роль засобу організації тексту та побудови логічних зв'язків між реченнями й абзацами. Дослідження показало, що в академічному арабському дискурсі конектори використовуються для підтримки структури тексту, передачі ідей, аргументації та показу взаємозв'язку між різними частинами дослідження.

Зокрема, було проаналізовано різні типи конекторів, такі як кон'юнктивні (наприклад, *وَلَكِنَّ وَإِلَّا، وَبِ، وَ،*), дис'юнктивні (наприклад, *إِمَّا أَوْ،*) та протиставні (наприклад, *أَنَّ إِلَّا لَكِنَّ، بَلَى،*). Виявлено, що використання цих конекторів

допомагає структурувати текст, вказувати на семантичні зв'язки між реченнями, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити уточнення та розширення думки.

Конектори допомагають утримувати увагу читача, забезпечуючи плавні переходи між ідеями та розділами тексту. Вони дозволяють авторам академічних текстів виражати протилежність, порівняння, узагальнення, уточнення та інші типи логічних зв'язків.

Крім конекторів, у дослідженні було враховано інші мовні особливості академічного арабського дискурсу. Наприклад, використання спеціалізованої лексики та термінології, яка характеризує наукову галузь і дозволяє точно виражати поняття та ідеї. Крім того, виявлено, що академічний арабський дискурс має свої стандартизовані структури, такі як вступ, теоретичний огляд, методологія, результати дослідження та висновки. Ці структури впливають на організацію тексту та структуру аргументації.

РОЗДІЛ 3. ДИСКУРСИВНІ МАРКЕРИ В АРАБСЬКІЙ АКАДЕМІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

3.1. Дискурсивні слова, спільні для наукових та художніх текстів

Дискурсивні маркери є важливою складовою не лише арабської академічної літератури, але так само можуть зустрічатися в художніх текстах. Вони вказують на певні мовні особливості, які використовуються в різних текстах, таких як повісті, поезії, драми, наукові статті тощо. Традиційний підхід до дослідження дискурсивних маркерів в арабській літературі враховує культурний, соціальний та історичний контексти, в яких вони використовуються.

Одним з найвідоміших дискурсивних маркерів в арабській літературі є "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" (Bismillah ar-Rahman ar-Rahim), що означає "В ім'я Бога, Милосердного, Милостивого". Це релігійний вислів, який використовується на початку багатьох арабських текстів, включаючи літературні твори та наукові статті [80, с. 110], щоб вказати на відношення автора до Бога та виразити побажання Божої благодаті та милості для читачів.

Ще одним дискурсивним маркером є "في زمان كان" (fi zaman kan), що означає "колись, за давніх-давен". Цей вислів використовується в арабських казках та легендах, щоб розпочати розповідь та вказати на те, що події відбуваються в минулому.

"كان يا مكان" - це ще один дискурсивний маркер, який використовується в арабській літературі для початку казкових чи фантастичних історій. Він означає "було, от же місце", і зазвичай використовується, щоб відзначити початок фікційної події.

Додатково, "في يوم من الأيام" – це ще один дискурсивний маркер, який використовується в арабській літературі, щоб розпочати розповідь про певну подію або історію. Він означає "в один день з днів" і додає загадковості та цікавості до події, яка розповідається.

Ще одним дискурсивним маркером є "قديمًا" (qadiman), що означає "колись давно". Цей маркер використовується, щоб вказати на минулість події або

розповіді, і використовується в різних літературних жанрах, таких як повісті, поезія та інші.

Також "ومنذ ذلك الحين" – це дискурсивний маркер, який використовується для вказівки на час, коли подія відбулася або розповідь почалася. Він означає "і з того часу" і може використовуватися в різних контекстах, щоб вказати на зміну в подіях або дії після певного моменту в минулому.

Ці дискурсивні маркери є лише кількома прикладами традиційного підходу до дослідження дискурсивних маркерів в арабській літературі. Вони використовуються авторами для створення особливого стилю та настрою в текстах, а також відображення культурних та історичних аспектів арабської мови та літератури.

Традиційний підхід до дослідження дискурсивних маркерів в арабській літературі також включає використання інших виразів та конструкцій.

Наприклад, "في زمان كان" – це ще один дискурсивний маркер, який вказує на минулість події або розповіді. Він дослівно означає "в часи, коли було" і використовується для введення історій або подій, що відбулися в минулому.

Ще одним прикладом є "وفي هذا السياق", що означає "у цьому контексті". Цей вираз використовується для вказівки на зв'язок між різними частинами тексту або для з'ясування зв'язку між розповіддю та контекстом, в якому вона відбувається.

Крім того, "في الواقع" – це дискурсивний маркер, який використовується для вказівки на факт або реальність події. Він додає авторитетності та обґрунтованості до того, що розповідається, та використовується для підкреслення важливості та значимості події або факту.

Ці приклади відображають різноманітність дискурсивних маркерів в арабській літературі та їхню роль у створенні специфічного стилю, атмосфери та настрою в текстах. Вивчення традиційних дискурсивних маркерів в арабській літературі може допомогти дослідникам краще розуміти культурні, історичні та лінгвістичні аспекти арабської наукової літератури. Наприклад, деякі дискурсивні маркери можуть відображати особливості арабської культури, такі як використання релігійних термінів, народних прислів'їв або фольклорних

елементів. Вони можуть також відображати історичний контекст, пов'язаний зі специфічними подіями або персоналіями.

Дослідження дискурсивних маркерів також може висвітлити лінгвістичні особливості арабської мови. Наприклад, арабська мова має помітну варіативність діалектів та стилів мовлення, і різні дискурсивні маркери можуть бути використані в різних варіантах мови. Дослідження цих маркерів може розкрити взаємодію між стандартною мовою та різними розмовними варіантами арабської мови.

Додатково, дослідження дискурсивних маркерів в арабській науковій літературі може допомогти виявити особливості структури текстів. З іншого ж боку, це також впливає на способи організації інформації в арабських літературних творах. Вони можуть вказувати на типи текстів, такі як наративи, описи, діалоги тощо, а також на рівні навичок автора в маніпулюванні мовним матеріалом.

Зважаючи на різні жанри арабської літератури, дискурсивні маркери можуть варіюватися в залежності від жанру тексту. Наприклад, у наративних текстах, таких як романи або оповідання, можуть бути використані дискурсивні маркери, що вказують на зміну мовленця, часу, місця або дії в тексті. Це можуть бути слова або вирази, такі як "потім", "тоді", "наступного дня", "згодом" та інші, які вказують на послідовність подій або розташування подій у просторі.

У драматичних текстах, таких як п'єси або сценарії, дискурсивні маркери можуть використовуватися для вказівки на інтонацію, емоційний стан персонажів або настрої сцени. Наприклад, використання окличних реплік, вигуків, шрифтових варіацій або розміщення тексту на сторінці можуть слугувати як дискурсивні маркери в академічному спілкуванні також.

Отже, вивчення дискурсивних маркерів в різних типах арабськомовного дискурсу допомагає розкрити багатогранність арабської мови та культури, виявити історичні та лінгвістичні аспекти, а також розуміти особливості структури та організації текстів.

Зважаючи на тему дискурсивних маркерів в арабській академічній сфері, слід також зазначити їх роль у вираженні соціокультурних норм та цінностей

арабського суспільства. Деякі дискурсивні маркери можуть мати відтінки ввічливості, поваги, риторичної ефективності, що є важливим аспектом арабської комунікації. Наприклад, вживання виразів шанування до Бога, привітання, формулювання вибачень, подяк або запитань можуть бути використані для відображення соціокультурних норм в усній передачі академічних текстів, до яких належать не лише статті, але й лекційні, семінарські матеріали, тексти презентацій на конференціях тощо.

Дослідження дискурсивних маркерів в арабськомовному дискурсі також може висвітлити роль гендеру в мовній практиці. Арабська мова має особливості вживання дискурсивних маркерів залежно від статі співрозмовника, що може відображати соціокультурні ролі чоловіків і жінок в арабському суспільстві. Наприклад, в арабській науковій літературі можуть використовуватись різні форми звертання до жінок та чоловіків, що можуть впливати на сприйняття тексту та його інтерпретацію.

Зокрема, дослідження дискурсивних маркерів в усному академічному дискурсі може розкрити особливості вживання діалектних елементів, лексичних засобів та граматичних конструкцій, вживання яких відображає особливості арабського спілкування різних епох. Наприклад, деякі дискурсивні маркери можуть відображати вплив інших мов або культур на арабську мову, таких як перська, турецька, французька та інші.

Також варто відзначити, що в різних діалектах арабської мови можуть бути використані різні дискурсивні маркери в залежності від культурних та регіональних відмінностей. Наприклад, в арабських діалектах Північної Африки можуть бути використані вирази, що відображають особливості цих діалектів, такі як "والو" (варіант "ولو" в стандартній арабській мові), що означає "хоча", або "شوية" (варіант "شوي" в стандартній арабській мові), що означає "трохи", "شوية" - дискурсивний маркер, який використовується в північно-африканських діалектах арабської мови для вираження відносної кількості або ступеня чогось. Він може використовуватись, наприклад, для вираження невеликої кількості чогось, вираження поміркованого ступеня властивостей або вказівки на невелику тривалість дії.

У стандартній арабській мові також використовуються різні дискурсивні маркери, такі як "إذا" (якщо/коли), "ثم" (потім), "ذلك بعد" (після цього), "سبيل على" (на приклад) та багато інших. Ці маркери допомагають організувати текст, вказують на логічні зв'язки між різними частинами тексту, вказують на послідовність подій або ідей, а також допомагають структурувати думки та ідеї мовця.

Додатково, в арабському мовленні можуть використовуватись також невербальні дискурсивні маркери, такі як жести, міміка, тон голосу та інші невербальні засоби, що можуть впливати на сприйняття інформації та спілкування між співрозмовниками.

Отже, дискурсивні маркери в арабській літературі та мовленні різноманітні та можуть варіюватися в залежності від жанру тексту, діалекту, культурних та регіональних відмінностей. Вони виконують важливу роль у структуруванні тексту, вираженні відносності, логічних зв'язках між ідеями та організації мовлення.

У сучасній арабській літературі також можна відзначити використання різноманітних дискурсивних маркерів, які відображають сучасні тенденції в мовленні та вираженні думок та ідей. Декілька прикладів сучасних дискурсивних маркерів в арабській літературі:

1. "يعني" (yani) - цей маркер використовується для вираження розмовного тону та неформального стилю мовлення. Він може використовуватись для введення пояснень, уточнень, вказівок або виразу незначної невпевненості. Наприклад: "Потім вона вийшла з кімнати, яни, було дуже сонце на вулиці."
2. "على سبيل المثال" (ala sabīl al-misāl) - цей маркер використовується для введення прикладів або ілюстрацій до певної ідеї або теми. Він може бути використаний для підкреслення важливості прикладу або для додаткового пояснення. Наприклад: "Ми можемо використати різні матеріали для декору на весіллі, такі як квіти, свічки, балони і т.д."
3. "بالعكس" (bil-'aks) - цей маркер використовується для вираження протилежного від попередньо висловленого, вказівки на зміну думки або

відхилення від загальноприйнятого думку. Він може бути використаний для вираження контрасту або зміни підходу до певної ідеї. Наприклад: "Вона сказала, що не бажає йти на вечірку, але, біл- 'aks, вона прийшла туди разом з нами."

4. " على كل حال " ('alā kull ḥāl) - цей дискурсивний маркер використовується для вираження рішучості, незалежно від обставин або відмови приймати якусь ідею або пропозицію. Він може використовуватися для підкреслення важливості певного факту або для підтвердження рішення. Наприклад: "Він вирішив переїхати в інше місто, але навіть коли його батьки проти цього були, він все одно вперся на своє рішення, 'alā kull ḥāl."
5. " بدون شك " (bidūn shakk) - цей маркер використовується для вираження впевненості та віри в те, що висловлювання є правдивим або точним. Він може бути використаний для підкреслення неспішності або важливості певної ідеї. Наприклад: "Це найкращий спосіб розв'язати цю проблему, بدون شك."
6. " على العموم " ('alā al-'umūm) - цей маркер використовується для введення загальних або загально прийнятих фактів, думок або поглядів. Він може бути використаний для вираження загальної згоди або знайомства з певними фактами. Наприклад: "Багато людей сьогодні займаються фітнесом, على العموم".
7. " مثلاً " (mathalan) - цей маркер використовується для введення прикладів або уточнень до висловлювання. Він може бути використаний для підтвердження або уточнення певних ідей. Наприклад: "Цей ресторан пропонує багато страв, مثلاً, риба, м'ясо, овочі та десерти."
8. " بهذا الصدد " (bihādhā al-ṣadd) - цей маркер використовується для введення нової теми або питання, звертаючи увагу на її важливість або актуальність. Він може бути використаний для підкреслення центральної ідеї або тези в мовленні. Наприклад: "Говорячи про майбутнє розвитку нашої країни, بهذا الصدد, потрібно звернути увагу на економічні аспекти."
9. " في النهاية " (fī al-nihāyah) - цей маркер використовується для підсумування або висновку певної думки або розмірковування. Він може бути

використаний для підкреслення кінцевої думки або ставлення до певної ситуації. Наприклад: "Таким чином, можна зробити висновок, *في النهاية*, що ефективно спілкування важливо в усіх аспектах нашого життя."

10. " *وبالإضافة إلى ذلك* " (*wabial'idāfat idhā lik*) - цей маркер використовується для додавання додаткової інформації або аргументу до висловлювання, підкреслюючи його розширення або обґрунтування. Наприклад: "Цей продукт має високу якість, *wabial'idāfat idhā lik*, він також доступний за доступною ціною."

Це є лише кілька прикладів дискурсивних маркерів, які використовуються в арабській літературі. Існує багато інших маркерів, які використовуються для вираження різних функцій, таких як введення нової теми, опис, акцентування важливості або приховання невпевненості. Дослідження дискурсивних маркерів в арабській літературі є важливою галуззю лінгвістичних досліджень, що дозволяє краще розуміти використання мовних засобів для структурування мовлення та вираження відносин між говорячим і слухачем.

Окрім " *على كل حال* " (*'alā kull ḥāl*), який був згаданий раніше, є ще кілька дискурсивних маркерів, які використовуються в сучасній арабській літературі. Ось декілька прикладів:

1. " *فعلاً* " (*fa'lan*) - це вираз, що означає "зараз", "наразі" або "тимчасово". Він використовується для вказівки на те, що викладене в мовленні є актуальним на даний момент, але може змінитися в майбутньому.
2. " *أصلاً* " (*aṣlan*) - це слово, що може перекладатися як "взагалі", "все одно" або "все ж". Воно використовується для вираження ставлення говорячого до певного висловлювання, вказівки на його непевність, або навіть відмови від певної думки.
3. " *في الواقع* " (*fī al-wāqī'*) - це вираз, що перекладається як "насправді", "фактично" або "насправді кажучи". Він використовується для підкреслення правдивості або значимості висловлювання, зокрема в контексті висловлення власних думок або думок інших осіб.

Ці приклади лише невелика частина дискурсивних маркерів, які можуть бути використані в арабській літературі. Вивчення різноманітності та функцій

дискурсивних маркерів в арабському мовленні є важливою темою для досліджень в лінгвістиці та літературознавстві, що дозволяє краще розуміти особливості мовленнєвої культури арабського світу.

Основна функція дискурсивних маркерів в арабській літературі полягає в підсиленні комунікативної ефективності та точності мовлення. Деякі інші приклади дискурсивних маркерів, які можуть використовуватись в арабській літературі, включають:

1. "في الحقيقة" (fī al-ḥaqīqa) - це вислів, що означає "в дійсності" або "насправді". Він використовується для наголошення на правдивості або достовірності висловлювання.
2. "بالضبط" (bil-ḍabṭ) - це вислів, що може перекладатися як "точно", "акуратно" або "прецизійно". Він використовується для підкреслення точності або деталей висловлювання.
3. "على سبيل المثال" ('alā sabīl al-mithāl) - це вислів, що перекладається як "наприклад" або "наприклад". Він використовується для введення прикладів або ілюстрацій, які допомагають більш розкрити висловлювання.
4. "على فكرة" ('alā fikra) - це вираз, що може перекладатися як "на заувагу" або "до речі". Він використовується для звернення уваги слухачів на новий аспект або деталь, яка має важливість для висловлювання.

Ці приклади показують різноманітність дискурсивних маркерів в арабській літературі. Вони можуть використовуватись авторами для досягнення різних комунікативних цілей, таких як підсилення переконливості, точності, наочності або виокремлення нових аспектів мовлення.

Розглянемо ще декілька прикладів дискурсивних маркерів, які можуть використовуватись в арабській літературі:

5. "على العموم" ('alā al-ʿumūm) - це вираз, що може перекладатися як "взагалі" або "в загальному". Він використовується для введення загальних тверджень, узагальнень або підсумків.
6. "لا بد أن" (lā bud an) - це вираз, що означає "неможливо уникнути" або "необхідно". Він використовується для вираження обов'язковості, необхідності або неминучості висловлювання.

7. "إذًا" (idhān) - це вираз, що може перекладатися як "тоді" або "отже". Він використовується для введення наслідків, висновків або узагальнень на підставі попередньо висловленого.
8. "أخيراً" (akhīran) - це вираз, що перекладається як "нарешті" або "останнім часом". Він використовується для вираження важливості часової послідовності або заключних моментів висловлювання.

Ці приклади також відображають різноманітність дискурсивних маркерів в арабській літературі та їх роль у покращенні комунікативної ефективності текстів. Використання таких маркерів може допомогти авторам досягати різних цілей, таких як структурування тексту, підкреслення важливих моментів, введення наслідків або підсилення переконливості висловлювань.

3.2. Поширені дискурсиви в арабських філологічних статтях

Махмуд Аль-Баталь – відомий арабський лінгвіст, який вніс значний внесок у дослідження арабської мови, включаючи дискурсивні маркери. Він розглядав зв'язні сполучники як важливий аспект в арабській літературі, особливо в сучасному письменстві. Декілька зв'язних сполучників Махмуда Аль-Баталья, які були виявлені в досліджених наукових джерелах [71-79], включають:

1. "ثم" (thumma) - це зв'язний сполучник, що означає "потім" або "потім". Він використовується для введення наступного елемента або події в тексті, вказуючи послідовність дій або подій.
2. "إذًا" (idhā) - це зв'язний сполучник, що може перекладатися як "коли" або "як тільки". Він використовується для вказівки на умову або введення наслідків на підставі попереднього висловлювання.
3. "بينما" (baynamā) - це зв'язний сполучник, що означає "тим часом як" або "поки". Він використовується для введення паралельних подій, які відбуваються одночасно або в різні часи.

4. "في الواقع" (fī al-wāqīʿ) - це зв'язний сполучник, що перекладається як "насправді" або "фактично". Він використовується для введення додаткової інформації або підтвердження висловлювань.

5. "إذ" (idh) - це зв'язний сполучник, що використовується для введення дій, які відбуваються одночасно або неподалік від моменту говоріння. Він може бути перекладений як "коли" або "коли ж".

6. "حيث" (ḥayth) - це зв'язний сполучник, що означає "десь" або "де". Він використовується для введення місця або місцевості, де відбувається подія або відбулося щось.

7. "بالتالي" (bil-tālī) - це зв'язний сполучник, що перекладається як "отже" або "в наслідок цього". Він використовується для введення наслідків або висновків на підставі попередньої інформації.

8. "على فكرة" (ʿalā fikra) - це зв'язний сполучник, що означає "до речі" або "на власному досвіді". Він використовується для введення додаткової інформації, яка може бути цікавою або цінною для слухача/читача.

9. "وفعالاً" (wa-fiʿlan) - це сполучник, який використовується для підтвердження факту або дії, вказуючи на їхню реальність або виконання. Він може бути перекладений як "і насправді" або "дійсно".

10. "بعد ذلك" (baʿd dhālika) - це сполучник, який використовується для введення наступної події або ідеї в хронологічному порядку. Він може бути перекладений як "після цього" або "після того".

11. "مع ذلك" (maʿa dhālika) - це сполучник, що означає "попри це" або "незважаючи на це". Він використовується для введення контрасту або протиріччя між різними елементами тексту.

12. "وفي الواقع" (wa-fī al-wāqīʿ) - це сполучник, який перекладається як "насправді" або "у дійсності". Він використовується для підкреслення правдивості або реальності того, що висловлюється.

13. "بدون شك" (bidūn shakk) - це вислів, що перекладається як "безперечно" або "без сумніву". Він використовується для підкреслення впевненості автора в певному твердженні або думці.

14. "على سبيل المثال" ('alā sabīl al-mithāl) - це фраза, що означає "наприклад" або "на зразок". Вона використовується для введення прикладів або ілюстрацій для підтвердження або пояснення думок автора.

15. "بصرف النظر عن" (biṣrf al-naẓar 'an) - це фраза, що перекладається як "незалежно від" або "незважаючи на". Вона використовується для введення фактору або обставини, яка може бути відокремлена від основної думки, але все ж важлива.

16. "في الجملة" (fī al-jumla) - це вислів, що означає "взагалі" або "загалом". Він використовується для узагальнення певної думки або заяви, вказуючи на її загальну природу. Також зустрічаємо «في مجمله» «загалом». Наприклад: تخضع في مجملها لظروف «Загалом зазнає впливу умов...» [80, с. 110]

Ці дискурсивні маркери допомагають Махмуду Аль-Баталю встановлювати зв'язок між різними частинами тексту, підкреслюють його позицію щодо тверджень та додають більше виразності та точності до його стилістики. Вони використовуються для відтворення відтінків значень та нюансів у текстах Махмуда Аль-Баталю.

Так, якщо зіставити засоби зв'язності в українському науковому тексті з арабськими статтями, можна відстежити певну подібність. У ряді речень використовуються конектори, що вказують на послідовність подій та фактів, наприклад: "спочатку", "потім", "далі". Крім того, є конектори, що вказують на причинно-наслідкові зв'язки, наприклад: "тому", "через те", "за цим". Конектори, що вказують на порівняння, такі як "як", "ніби", "мов", також можуть використовуватися в статтях як українською, так і арабською мовою.

З іншого боку, Леа Саріг – відомий дослідник арабської літератури та мови. В її статтях можна знайти ряд дискурсивних маркерів, які використовуються для організації тексту, підкреслення думок та структурування аргументів. Деякі з них ми виявили у ході дослідження на матеріалі статей [72-79]:

1. "هناك" (hunāk) - це слово означає "там" або "існує". Воно використовується для вказівки на наявність певного явища, факту або думки, що допомагає автору встановлювати певний контекст.

2. "بالإضافة إلى ذلك" (bil'idāfat 'iilā dhālik) - це фраза, що перекладається як "крім того" або "в додаток до цього". Вона використовується для додавання нової інформації або аргументу до попереднього заявлення.

3. "ومع ذلك" (wam' dhālik) - це фраза, що означає "однак" або "незважаючи на це". Вона використовується для введення контрасту або протиставлення певних думок чи фактів.

4. "بدون شك" (bidūn shakk) - це вислів, що перекладається як "безперечно" або "без сумніву". Він використовується для підкреслення впевненості автора в певному твердженні або думці.

5. "أيضاً" ('ayḍan) - це слово означає "також" або "додатково". Воно використовується для додавання нової інформації або підкреслення подібності до попереднього заявлення [62].

Також на підставі аналізу наукових публікацій ми встановили, що дискурсиви можуть активно вживатися не в поодинокому вигляді. Наприклад: **ويمكن القول أيضا**: إن هذا العدد تجاوز بكثير «Також можна сказати, що це число значно перевищило...» [70]. Як бачимо, крім припущення, поруч використовується додавання нової інформації.

Окрім вищезгаданих дискурсивних маркерів, Леа Саріга також може використовувати інші лінгвістичні засоби для організації тексту та виразу своїх думок. Наприклад, вона може використовувати фрази, які вказують на послідовність думок, такі як "на початку", "далі", "в кінці" і т.д., щоб показати логічний розподіл або послідовність своїх аргументів.

Крім того, Леа Саріг може зазначає слова та вислови, які вказують на зв'язок між різними ідеями, такі як "відносно", "у зв'язку з", "з точки зору" та інші [62]. Вони допомагають продемонструвати взаємозв'язок між різними аспектами досліджуваної теми та розкрити їх взаємодію.

Також Леа Саріг вказує на використання риторичних запитань, такі як "Чи не так?", "Що це означає?", "Чому це важливо?" та інші, покликані стимулювати думку читача та привертати його увагу до певних аспектів теми [62].

Деякі інші дискурсивні маркери, які зазначаються в статтях Леа Саріг, включають "безперечно", "на жаль", "звичайно", "подібно до цього",

"відмінності полягають у", "узагалі", "припустимо", "враховуючи це" та багато інших [62].

Ці дискурсивні маркери допомагають Леа Саріг створювати зв'язний, логічний та переконливий текст, який відображає її дослідження та думки щодо арабської літератури.

Додаткові дискурсивні маркери, які можуть бути використані, згідно з Леа Саріг, в арабських наукових статтях, зокрема досліджених нами, включають такі [72-80]:

1. Контрастні маркери: "але", "проте", "навпаки" та інші. Вони вказують на протилежність або контраст між різними аргументами чи ідеями, що додає кольору та глибини тексту. Наприклад: ... وإنما هي وسيلة لخدمة «Однак вона є засобом, що слугує...» [80, с. 112]

2. Узагальнюючі маркери: "загалом", "взагалі", "загалом кажучи" та інші. Вони допомагають зробити узагальнення або підсумок певних аспектів теми та підкреслюють вагомість певних висновків. Наприклад: عند الحديث عن المفاهيم أو المصطلحات الفلسفية الغربية بشكلٍ عام «Говорячи про західні філософські поняття або терміни загалом...» [79].

3. Вирази припущень: "можливо", "вважається", "загадково" та інші. Вони допомагають виразити припущення, передбачення або неоднозначність деяких аспектів досліджуваної теми. Наприклад, وربما يكون هو السلطة وتمثل في هذا ... i, «... і, можливо, він формує владу, представлену в цьому напрямку» [80, с.113].

4. Маркери акценту: "особливо", "важливо", "наголошується" та інші. Вони використовуються для підкреслення важливих аспектів або ідей, які автор хоче виділити в своєму тексті. Наприклад: وخاصة في الجانب الفني الذي يُنظَّم عملية الفهم «І особливо з технічного аспекту, який організовує процес розуміння...» [79].

5. Маркери переходу: "на цьому етапі", "пізніше", "в подальшому" та інші. Вони вказують на хронологічний порядок подій або логічні зв'язки між різними думками та аргументами. Наприклад: ... ثم بعد ذلك فُصد به «Після цього під ним малось на увазі...» [79].

Основна мета використання дискурсивних маркерів, за статтею Леа Саріг про дискурсивні маркери в арабській літературі [62], полягає в тому, щоб забезпечити логічність, структурованість та зрозумілість тексту. Дискурсивні маркери допомагають авторові встановлювати зв'язки між різними ідеями, аргументами та доказами, а також підкреслювати важливі аспекти досліджуваної теми.

Крім того, дискурсивні маркери можуть виконувати функції організації тексту, такі як введення нових тем, перехід до нового аспекту дослідження, виокремлення важливих пунктів, підведення підсумків та інші. Вони можуть також допомагати авторові виразити свою оцінку, ставлення, точку зору та інші нюанси своєї позиції щодо теми.

Окрім цього, використання різноманітних дискурсивних маркерів може зробити текст цікавішим, різноманітнішим та більш ефективним у комунікації з читачем. Вони додають емоційного відтінку, стилістичної різноманітності та динаміки до тексту, забезпечуючи його більшу ефективність та вплив на аудиторію.

Загалом, використання дискурсивних маркерів у статті Леа Саріг допомагає забезпечити логічність, структурованість, варіативність та ефективність тексту, покращуючи його зрозумілість та вплив на читача [62].

Дискурсивні маркери в арабській літературі можуть включати різноманітні лексичні та граматичні засоби. Наприклад, деякі дискурсивні маркери в арабській літературі включають слова-зв'язки, такі як "هكذا" (таким чином), "ثم" (потім), "أولاً" (по-перше), "ثانياً" (по-друге), "وبعد ذلك" (і після цього), "وفي النهاية" (і в кінці кінців) та інші.

Також в арабській літературі використовуються різні фразеологізми, приказки, прислів'я, афоризми та інші вислови, які можуть виконувати роль дискурсивних маркерів. Наприклад, "من سكت فهو شاهد" (хто мовчить, той свідок), "من لا يعتذر يعتذر" (хто не вибачається, той вибачається), "من جد وجد ومن زرع حصد" (хто пильнує, той знаходить, хто сіє, той жне) та багато інших.

Крім того, в арабській літературі можуть використовуватись різні мовні засоби, такі як риторичні питання, вираження здивування, заперечення,

припущення та інші, які допомагають авторові створити відтінки виразності та виразити своє ставлення до предмету дослідження.

Загалом, використання дискурсивних маркерів у арабській академічній літературі допомагає авторові краще організувати текст, забезпечити логічність та зрозумілість, а також висловити свої думки, позицію, оцінку та емоційний відтінок. Вони виконують важливу роль у розвитку сюжету, створенні атмосфери, викликанні емоцій у читачів та розкритті характерів персонажів. Вони можуть використовуватись для введення нових ідей, підкреслення ключових моментів, зазначення послідовності подій, з'ясування відносин між різними аргументами та висновками.

Додатково, дискурсивні маркери можуть бути використані для вираження авторської оцінки, позиції та ставлення до теми, яку висвітлює арабський автор. Вони можуть надати тексту емоційного відтінку, вказати на важливість певних аспектів, а також відобразити вірування, цінності та культурні особливості автора та його аудиторії.

Деякі приклади дискурсивних маркерів в арабській науковій літературі включають: "بالطبع" (звичайно), "لا شك" (немає сумніву), "من المعروف" (відомо), "عجيب" (дивно), "بدون شك" (без сумніву), "لا يخفى على" (незрозуміло для), "كما هو المعلوم" (як відомо) та багато інших.

Ці дискурсивні маркери допомагають авторам арабської літератури керувати ритмом, темпом та організацією тексту, забезпечувати зрозумілість та кольоровість мовлення, а також висловлювати свої власні думки та погляди на різні аспекти досліджуваної теми. Вони створюють особливий стиль та атмосферу в арабській літературі, роблячи її багатшою та більш виразною.

Використання дискурсивних маркерів у арабській літературі може варіюватись в залежності від жанру, стилю та авторської намірності. Наприклад, в наративних текстах, таких як романи або оповідання, дискурсивні маркери можуть використовуватись для розповіді про послідовність подій, опису місця та часу, вираження почуттів персонажів, а також встановлення тону розповіді. У віршах, дискурсивні маркери можуть бути використані для структурування

поезії, розрізнення між різними голосами, позицій та думками, а також вираження авторських емоцій та оцінок.

Дискурсивні маркери також можуть мати важливу роль у встановленні контексту та спілкуванні з читачем або аудиторією. Вони можуть використовуватись для зацікавлення уваги, акцентування уваги на певних аспектах, переходу від однієї думки до іншої, підсилення авторських позицій або спонукання до роздумів.

Важливо враховувати, що використання дискурсивних маркерів може варіюватись в різних культурних та лінгвістичних контекстах. Наприклад, в арабській культурі вважається ввічливим та поважним вживати дискурсивні маркери, такі як "ربما" (можливо), "إن شاء الله" (якщо Бог дасть), "بإذن الله" (з дозволу Бога) тощо. Ці маркери відображають вірування та релігійні переконання арабської культури, а також виражають повагу до волі Бога. Також вони можуть зустрічатися у вступній частині наукових статей [80, с. 110].

Загалом, використання дискурсивних маркерів у арабській науковій літературі також може бути пов'язане зі специфікою арабської мови. Арабська мова має низку дискурсивних маркерів, таких як частки, прийменники, сполучники, вигуки та інші, які можуть бути використані в тексті для досягнення різних комунікативних цілей.

Дискурсивні маркери в арабській літературі також можуть бути пов'язані з літературними традиціями та стилістичними особливостями. Наприклад, у класичній арабській поезії використання дискурсивних маркерів може бути більш формалізованим та регульованим, відповідно до встановлених літературних норм та канонів. У сучасній арабській літературі, зокрема в експериментальних або постмодерністських творах, використання дискурсивних маркерів може бути більш вільним та інноваційним, сприяючи творчій відтвореності та експресії автора.

Крім того, дискурсивні маркери можуть бути використані в арабській літературі для створення ефекту автентичності, реалізму або динамізму в тексті. Вони можуть додавати колориту, різноманітності та глибини до літературних творів, роблячи їх більш живими та цікавими для читачів.

Так, використання дискурсивних маркерів у арабській літературі може бути важливим засобом комунікації автора з читачем, сприяючи зрозумінню та логічності тексту. Дискурсивні маркери можуть допомагати впорядковувати і структурувати інформацію в тексті, вказувати на зв'язки між різними ідеями, виокремлювати ключові моменти або виражати відносини між автором і читачем.

Наприклад, використання дискурсивних маркерів типу "але", "однак", "також", "навпаки" може допомагати встановлювати контрасти між різними думками або ідеями в тексті, підкреслюючи логічні зв'язки між ними. Використання дискурсивних маркерів типу "справді", "навіть", "очевидно" може допомагати автору підкреслити важливість або достовірність певних ідей, роблячи текст більш переконливим.

Дискурсивні маркери також можуть використовуватись для створення емоційної атмосфери в тексті. Наприклад, використання вигуків, часток або інших дискурсивних маркерів може допомагати автору виразити свої емоції, враження або ставлення до певних подій, персонажів або ситуацій.

Окрім того, використання дискурсивних маркерів може допомагати автору досягти своєї стилістичної мети в тексті. Наприклад, використання неформальних дискурсивних маркерів може надати тексту більш розмовного тону, відтворюючи непримушеність розмовної мови.

Формальних дискурсивних маркерів може надати тексту більш офіційного тону, відтворюючи офіційні або наукові стилі письма. Використання дискурсивних маркерів також може допомагати автору підкреслити свою авторитетність, експертність або статус в тексті, що може вплинути на сприйняття читачем.

Крім того, дискурсивні маркери можуть використовуватись для структурування тексту за різними аспектами, такими як хронологія, послідовність або причинно-наслідкові зв'язки. Наприклад, використання дискурсивних маркерів типу "спочатку", "потім", "нарешті" може допомагати організувати текст у хронологічному порядку, розповідаючи про послідовність подій. Використання дискурсивних маркерів типу "тому що", "оскільки",

"внаслідок цього" може допомагати встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між різними фактами або явищами в тексті [21, с.291-313]

Також варто зазначити, що в арабській літературі використання дискурсивних маркерів може мати культурний контекст. Наприклад, в арабському письменстві можуть використовуватись специфічні дискурсивні маркери або фразеологізми, які відображають особливості арабської культури, мови, релігії та історії.

Отже, використання дискурсивних маркерів є важливим засобом комунікації автора з читачем в арабській літературі, допомагаючи створити текст, який є зрозумілим, логічним та ефективним в досягненні стилістичних цілей. Використання різноманітних дискурсивних маркерів може допомогти автору структурувати свій текст, позначити послідовність подій, встановити причинно-наслідкові зв'язки, підкреслити авторитетність та експертність. Дискурсивні маркери також можуть відображати культурні особливості арабської мови, релігії та історії, надаючи тексту більш глибокого змісту та виразності.

При використанні дискурсивних маркерів в арабській літературі важливо враховувати їхній контекст і сприйняття читачем. Деякі дискурсивні маркери можуть мати різні значення в різних культурах або можуть бути більш або менш прийнятними в певному літературному жанрі чи стилі письма. Тому автор повинен бути уважним до вибору та використання дискурсивних маркерів залежно від своїх комунікативних цілей та аудиторії.

Використання дискурсивних маркерів у арабській літературі, як науковій, так і художній, може допомогти авторам ефективно спілкуватися зі своїми читачами, роблячи текст зрозумілим, логічним, структурованим та ефективним у досягненні своїх стилістичних та комунікативних цілей.

Висновки до третього розділу

У цьому розділі були досліджені різноманітні підходи до використання конекторів і дискурсивних маркерів в сучасних текстах арабського академічного дискурсу. В цьому розділі було проведено аналіз традиційного та сучасного

підходів до використання конекторів, а також були розглянуті зв'язні сполучники Махмуда Аль-Баталя та дискурсивні маркери, які були використані в статті Леа Саріга.

Перш за все, дослідження показало, що традиційний підхід до використання конекторів в арабському академічному дискурсі базується на стандартному наборі зв'язків між реченнями, таких як «وَ» (та), «أَوْ» (або), «ثُمَّ» (потім) та інших. Ці конектори використовуються для встановлення послідовності, альтернативи та сполучення ідей.

Дослідження також виявило зміну в сучасному підході до використання конекторів в академічному дискурсі. Сучасні автори використовують більш широкий спектр конекторів, які включають не тільки традиційні зв'язки, але й нові форми з'єднання речень. Це може бути пов'язано зі зростанням міжнародного впливу та впровадженням нових комунікативних стратегій в академічному дискурсі.

Зокрема, зв'язні сполучники Махмуда Аль-Баталя були об'єктом окремого аналізу. Ці сполучники є інноваційними засобами зв'язку в арабській академічній літературі. Вони відображають сучасні тренди у академічному дискурсі, сприяючи більш точному вираженню ідей та покращенню структурованості тексту. Аналіз використання зв'язних сполучників Махмуда Аль-Баталя підтвердив їх значення і роль у створенні логічних зв'язків між реченнями та абзацами.

Встановлено особливості використання дискурсивних маркерів в академічних текстах арабської мови. Дискурсивні маркери виконують різні функції, такі як підкреслення аргументації, вираження ставлення до інформації, установа зв'язку між частинами тексту тощо. Аналіз використання дискурсивних маркерів у статті Леа Саріг показав їх різноманітність та важливість у структуруванні академічного дискурсу. Ці маркери допомагають авторам виразити свої думки, позиції та передати інформацію з більшою точністю та ефективністю.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

1. У дослідженнях, присвячених дискурсивним маркерам, розкривається специфіка шляхів появи та функціонування дискурсивів у мові. У сучасній науці про мову вони сприймаються як клас незмінних лексичних одиниць, об'єднаних загальними функціональними характеристиками. Арабські дискурсиви досліджено науковцями з погляду соціокультурного вивчення академічного дискурсу.

2. Визначено, що до найпоширеніших дискурсивних слів сучасної стандартної арабської мови належать слова-конектори, які слугують засобами зв'язності та когезії в тексті. Дискурсивні маркери є важливими елементами арабського академічного дискурсу, оскільки вони допомагають забезпечити логічну та когерентну структуру тексту, встановлюють зв'язки між різними частинами тексту, а також допомагають у формулюванні та передачі певних ідей.

3. На підставі аналізу наукових статей встановлено, що дискурсивні маркери є необхідними для ефективного розуміння та написання наукових текстів арабською мовою. Використання цих маркерів забезпечує якість та зрозумілість тексту для читача. До них належать такі конектори: кон'юнкції (وَ , بَعْدَ , عِنْدَمَا , حَتَّى); дис'юнкції (أَوْ , أَمَّا); зіставлення (كَأَنَّ , كَمَا , كَمَا); часу (عِنْدَمَا , حَتَّى); місця (إِلَى , عَلَى , فِي); прикладу (مَثَلًا , مِثْلًا ذَلِكَ).

4. Зіставивши дискурсивні маркери, що використовувалися в проаналізованих наукових статтях, ми визначили перелік одиниць, які було зафіксовано в переважній більшості матеріалу: контрастні маркери; узагальнюючі маркери; вирази припущень; маркери акценту; маркери переходу. Зазначені види конекторів створювали зв'язний, логічний та переконливий текст, який відображав дослідження та думки авторів наукових статей (лінгвістичних та літературознавчих).

5. Результати нашого дослідження свідчать, що залежно від тематики та належності до різних галузей знань, наукові тексти арабською мовою можуть

містити конектори, що виконують такі функції: зв'язку, семантичної організації тексту, функція регулювання стилю, підсилення аргументації, доповнення, виокремлення, сигналу, ретроспективи (зокрема, у статтях, що висвітлюють історичний аспект). Основна функція дискурсивних маркерів арабській науковій літературі полягає в підсиленні комунікативної ефективності та точності мовлення.

Було визначено, що дискурсивні маркери є важливим інструментом забезпечення зв'язності та належної структури академічного дискурсу. Вони допомагають організувати інформацію та вираження думок, роблять текст більш зрозумілим та логічним для читача. Також виявлено, що дискурсивні маркери, що функціонують в академічному дискурсі та наукових статтях, можуть використовуватися в художній літературі також.

Це дослідження може бути корисним для викладачів та студентів, що вивчають арабську мову та лінгвістику, а також для перекладачів та науковців, що займаються дослідженням гуманітарних наук. Результати дослідження можуть допомогти в удосконаленні письмових та усних навичок, а також в покращенні якості наукових публікацій та їх зрозумілості для читачів.

Отже, дослідження дискурсивних маркерів в арабському академічному дискурсі має велике значення для розвитку лінгвістичної науки та вдосконалення комунікативних навичок в гуманітарних науках.

Це дослідження є корисним для лінгвістів, перекладачів та всіх, хто займається вивченням арабської мови. Воно дозволяє краще зрозуміти особливості вживання дискурсивних маркерів в арабській мові, що є важливим аспектом у розумінні та аналізі академічного дискурсу.

Результати дослідження можуть бути використані у подальших дослідженнях з лінгвістики, а також у викладанні арабської мови як іноземної, для подальших розвідок у галузі лінгвістики та дискурсології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В., Силадій І. Поняття педагогічного дискурсу в сучасних наукових дослідженнях. *Вища освіта України*. № 1. 2018. С. 5-10. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32157/Andrushchenko1.pdf?sequence=1> (дата звернення 02.05.2023)
2. Бацевич Ф.С. Імпліцитна інформація у висловленнях і дискурсивні слова. *Мовознавство*. 2012. № 5. С. 3-12.
3. Вербиненко Ю. І. До питання про визначення дискурсивних одиниць. *Вісник ОНУ. Сер.: Філологія*. 2016. Т. 21, вип. 2(14)
4. Каліщук Д. М. До проблеми типології дискурсу. Розділ II. *Дискурсознавство. Текстологія*. 4, 2007. С. 50-53. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4175/3/types%20discourse.pdf> (дата звернення 02.05.2023)
5. Лисецька Ю. Сучасні підходи до класифікації ДМ. <http://eprints.zu.edu.ua/22283/1/%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%20%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%94%D0%9C%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf> (дата звернення 02.05.2023)
6. Пасенчук Н. В. Поняття дискурсу як комунікативної події та текстової категорії. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V(33), Issue: 123, 2017. С. 52-56.
7. Поляковська Ю. В. Щодо теорії вираження текстової імпліцитності як лінгвістичної категорії. *Вісник ХНУ ім. В. Каразіна*. 2015. 3 с.
8. Станіслав О. До питання зв'язності тексту: теоретичний аспект. 10 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1198/3/zvaznist.pdf> (дата звернення 02.05.2023)

9. Чаплик О. А., Масон С. Р., Коваль Л. М. Лексичні засоби зв'язку науково-технічних висловлювань та їх використання студентами лісотехнічного профілю. Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 27(4). С. 189–191.
10. Шепітько С. В. Науковий vs академічний дискурс: питання типології. Вісник ХНУ. Дискурсологія. Семантика і Прагматика. №1102. 2014. С. 76-81.
11. Abdulkhaleq a. Al-qahtani. A Contrastive Rhetoric Study Of Arabic And English Research Article Introductions / PhD Thesis. Oklahoma State University, 2006. 221 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/215221948.pdf> (дата звернення 02.05.2023)
12. Al-Ali M. N., Sahawneh Y.B. Rhetorical and Textual Organisation of English and Arabic PhD Dissertation Abstracts in Linguistics. SKY Journal of Linguistics. 2011. P. 24.
13. Al-Batal M. The cohesive role of connectives in modern expository Arabic. 1985.
14. Al-Baharna H. M. The Legal Status of the Arabian Gulf States: A Study of Their Treaty Relations and International Problems. Manchester: Manchester University Press, 1968. 344 p.
15. Alshwaikh J., Morgan C. A framework for the study of written and spoken discourse: school mathematics in Palestine. ZDM Mathematics Education 50. 2018. P. 1041–1051. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11858-018-0970-0>
16. Al-Hazimi Mansour I., Khattab Ezzat A. Introduction. Salma Khadra Jayyusi (ed.). Beyond the Dunes. An Anthology of Modern Saudi Literature. London-New York, 2006. P. 1–45
17. Al-Qahtani A. A contrastive rhetoric study of Arabic and English research article introductions. Unpublished PhD. Dissertation. Oklahoma State University, 2006.
18. Dahman A. Rhetorical imagery to Abdulkqahir Al-Jarjani. Damascus, Syria: Ministry of Culture Press, 2000.
19. Duszak A. Academic discourse and intellectual styles. Journal of Pragmatics, 21. 1994. P. 291-313.

20. Harfmann M. Contrasting German and Arabic school essays / ed. by N. Kassabgy, Z. Ibrahim, S. Aydelott. Contrastive rhetoric: Issues, insights and pedagogy Cairo, Egypt: American University in Cairo Press, 2004. P. 1-23.
21. Mohamed-Sayidina A. Transfer of L1 Cohesive Devices and Transition Words Into L2 Academic Texts: The Case of Arabic Students. RELC Journal, 2010. № 41(3). P. 253-266.
22. Abdul-Raof H. Exploring Arabic rhetoric: Context and co-text in Arabic literary discourse. Edinburgh University Press, 2007.
23. Al-Karawi D. I., Azzu A. M., Al-Sudany A. I. "The Relationship between Education and Income: A Study of Iraq". 2021
24. Al-Ajlan A. S. Sarah Ajlan Alajlan A Statistical Study of Arabic Discourse Connectors in a Diachronic Bespoke Corpus of the Years 1950 and 2018. International Journal of Computational Linguistics (IJCL), Volume (13) : Issue (4) . 2022. P. 57-73. URL: <https://www.cscjournals.org/journals/IJCL/description.php>
25. Al-MasriM. The Importance of Information Security Research in the Modern World. Journal of Computer Science 12(2). 2020. P. 45-56
26. Al-Sager H., Afzal N., Al-Dawood A. Discourse Markers in Arabic and English Newspaper Articles: The Case of the Arabic Lakin and its English equivalent But. Arab World English Journal (AWEJ) Volume 11. Number1. 2020. P.154 -165. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol11no1.13>
27. Al-Khawaldeh, A. Uses of the Discourse Marker Wallahi in Jordanian Spoken Arabic: A Pragma-Discourse Perspective. International Journal of Humanities and Social Science, 8 (6). 2018. P. 114-123.
28. Al-Khawaldeh A. A. Discourse functions of kama in Arabic journalistic discourse from the perspective of rhetorical structure theory. International Journal of Applied Linguistics & English Literature, 7(3). 2018. P. 206–213. DOI:10.7575/aiac.ijalel.v.7n.3p.206
29. Al-Rashed R. The Impact of Globalization on Labor Markets in the Arab Countries. Journal of Arab Affairs 38(3). 2019. P. 25-38.

30. Abdelaadim Bidaoui. Discourse Markers of Clarification and Causality in Maghrebi and Egyptian Dialects: A Socio-Pragmatic Perspective / PhD Thesis. Urbana(Illinois), USA, 2015. 182 p.
31. Abdulkhaliq Alazzawie. The Discourse Marker wa in Standard Arabic — A Syntactic and Semantic Analysis. Theory and Practice in Language Studies, Vol. 4, No. 10. 2014. P. 2008-2015.
32. Adai S. M., Majeed S. The use of discourse markers in Iraqi Arabic: A pragmatic perspective. PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology, 17(6). 2020. P. 13506–13514. URL : <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/3563> (дата звернення 02.05.2023)
33. Andersen G. Pragmatic Marker and Sociolinguistic Variation. Amsterdam: John Benjamins, 2001. P. 73-88
34. Bell A. The language of news media. Oxford: Blackwell Publishers, 1991. P. 109-143.
35. Bilimey K., Monka V. “Investigating” Instrument-based Pragmatic Variability: Effects of Enhancing Discourse Completion Tests”. Applied Linguistics, Vol. 21, No. 4, 2000. P.517-557
36. Bhatia Vijay K. Worlds of written discourse. London/New York: Continuum, 2004. P. 65-88.
37. Blakemore Diane. The organization of discourse / ed. by F. Newmeyer. Linguistics: The Cambridge survey. Cambridge, 2012. P. 229 – 250.
38. Blakemore D. Discourse Markers / ed. by Horn Laurence. R and Ward Gregory The Handbook of Pragmatics. Blackwell, 2004. P. 221-240.
39. Brown G., Yule G. Discourse analysis. Cambridge/New York: Cambridge University Press, 1986. 288 p.
40. Brown P., Levinson S. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press. 1987. 358 p.
41. Creswell J. W. Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches : 3rd edition. CA: Sage Thousand Oaks, 2009. 270 p.

42. Da Silva. A. S. The polysemy of discourse markers: The case of *pronto* in Portuguese. *Journal of Pragmatics*. Vol. 38. 2006. P. 2188-2205.
43. Farhan Z., Fannoush, T. Difficulties of Translating Discourse Markers From English Into Arabic. *ADAB AL- RAFIDAYN* 42. 2005. P. 1 – 27. URL: <http://www.iasj.net/iasj?func=issueTOC&isId=2246&uiLanguage=ar> (дата звернення 23.03.2023).
44. Fraser B. *An Account of Discourse Markers*. *International Review of Pragmatics*, 2009.
45. Fraser B. What are discourse markers? *Journal of Pragmatics*.1999. P.931-952.
46. Fraser B. An approach to discourse markers. *Journal of Pragmatics*.1990. P. 383-398.
47. Fuller J.. The Influence of Speaker Roles on Discourse Marker Use, *Journal of Pragmatics*, 35. 2003. P. 23–45.
48. Habermas J. *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society* (Vol. 1). Translated by Thomas McCarthy. Boston: Beacon Press, 1984. 633 p.
49. Habib R. The use of the discourse markers *yaʕni* and *ʔinnu*: ‘I mean’ in Syrian Arabic *Journal of Pragmatics*, Volume 178, June 2021, P. 245-257.
50. Hafez S. *The Quest for Identities: the Development of the Modern Arabic Short Story*. London: Saqi Books, 2007. 446 p.
51. Hamza M. Discourse markers in written Arabic. *Teachers College Researchers Journal*, 1(1), 2019. P. 1–252.
52. Heveen Ali Kurdi. *The Use Of Discourse Markers By Syrian Arabic Learners Of English / PhD Thesis*. Manchester University, 2008. 240 p.
53. *Intertextuality in modern Arabic literature since 1967 / Ed. by Luc-Willy D., Michalak-Pikulska B., Starkey P.* Manchester; New York: Manchester University Press, 2009. 228 p.
54. Kanakri M., Al-Harashsheh A. The Discourse Analysis of “3a:di” in Jordanian Spoken Arabic. *International Journal of English Linguistics*, 3(6). 2013. P. 59-63

55. Khairudin N.B., Noor M.M., Abd Rahman G.Y. Arabic discourse markers in AlJazeera.netnews article. *Arabiyat: Jurnal Pendidikan Bahasa Arab dan Kebahasaaraban*, 7(2). 2020. P. 173–189. doi:10.15408/a.v7i2.17868
56. Kanaan, Muhammad. *Discourse Markers in Written Arabic*. Vol. 1. 2019. P. 232-243.
57. Minunno M. *Subjectivity in Women Writers' Contemporary Arabic Short Stories / PhD thesis*. SOAS University of London, 2009. 326 p.
58. Oda A.H., Abdullah N.A.. *Discourse Analysis of Some Arabic News Items*. 2018. URL: <https://www.iasj.net/iasj?func=fulltext&aId=147199> (дата звернення 30.04.2023).
59. Paltridge B. *Discourse Analysis: An Introduction* (2nd ed.). London: Bloomsbury Publishing, 2012. 328 p.
60. Rafat M Al Rousan. The Use Of Discourse Marker “Maʿ Nafsak” In Saudi Arabic: A Pragmatic Perspective. *International Journal of Linguistics*. Vol 7(3). 2015. DOI: <https://doi.org/10.5296/ijl.v7i3.7669>
61. Ramsay G. *The past and the present: Aspects of intertextuality in modern literature in the Gulf. Intertextuality in modern Arabic literature since 1967*. Durham: Durham University. 2006. P. 161–186.
62. Sarig L. *Discourse Markers in Contemporary Arabic*. *Zeitschrift für Arabische Linguistik*. Vol. 30. 1995. P. 7-21.
63. Schiffrin D. *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 364 p.
64. Schiffrin D. *In Other Words: Variation in reference and narrative*. *Studies in Interactional Sociolinguistics*. Book 21. Cambridge, 2006. 343 p.
65. Shankeeti M. F. *Arabic Discourse: Status and Prospects*. Oxford: Oxford University Press. 2019.
66. Van Dijk T. A. *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. London: SAGE Publications, 2011. DOI: <https://doi.org/10.4135/9781446289068>
67. Yusuf K., Sabilah D., Achnafiyah Ch. The Arabic Discourse Markers in the Short Story *Arnūb wa-al-Kaslby Aḥmad Samīr*. *Journal of Arabic Culture, Language, and Literature*. Vol 19(2). 2022. P. 131-140.

68. [Abd al-Wahāb 2018] عبد الوهاب، سعاد. في سرديات سليمان الشطي / مجلة البيان، العدد 575، 0182:ص15-23.
69. [Abdallah 2011] عبد الله، مريم. ليلي العثمان: الكاتبة الكويتية التي قفزت فوق سور الحريم "في الأخبار" URL: https://al-akhbar.com/Last_Page/99697
70. [Urābī 2009] عرابي، محمد عباس محمد. مراحل تطور القصة القصيرة في سلطنة عمان. مجلة الأدب الإسلامي الإلكترونية العدد 53. URL: http://www.adabislami.org/magazine/print_article/2229
71. [Āl Sa ad 2003] ، [Āl Sa ad 2003] نور، نورة. أصوات الصمت: مقالات في القصة والرواية الكويتية. المؤسسة العربية للدراسات والنشر والتوزيع، 192. [Āl Sa ad 2003.192.105]، [Āl Sa ad 2010] نور، نورة، مقدمة في القص القطري URL: <http://nouraalsaad.blogspot.com/2010/11/blog-post.html>
72. [Āl Sa ad] ، [Āl Sa ad] نور، نورة، القص التجريبي في " الطوتم " المجموعة القصصية الأولى لنورة محمد فرج URL: http://nouraalsaad.blogspot.com/2010/10/blog-post_2704.html
73. URL: <https://www.masaha.org/> المكتبة الرقمية للإنتاج العلمي العربي
74. URL : <https://www.dar-al-jaleel.com/> الدار العربية للعلوم ناشرون
75. URL: <https://www.caspr.org/> المركز العربي للأبحاث ودراسة السياسات
76. URL: <https://www.arabic-translation-studies.com/> مجلة العربية للترجمة
77. URL: <https://www.arabjsoc.com/> مجلة العربية للعلوم الاجتماعية
78. مطيع عبدالسلام عز الدين السروري. ما هو الخطاب Discourse؟ وما هي الممارسات الخطابية Practices Discursive؟
- رابط- <https://www.alukah.net/culture/0/109312/%D9%85%D8%A7-%D9%87%D9%88-%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A7%D8%A8-Discourse%D8%9F-%D9%88%D9%85%D8%A7-%D9%87%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%85%D8%A7%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A7%D8%A8%D9%8A%D8%A9-Discursive-Practices%D8%9F/#ixzz81WRrtpig>
79. علي أصعد وطفة. إشكالية المفهوم في الخطاب العربي المعاصر. التعريب. 2000. ص 131-150
80. مسلم مالك بغير الأسدي. لغة الشعر في الخطاب النقدي الاكاديمي العراقي. كربلاء، 2014. 15 ص